

Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec

- **Borut Pahor nadaljnjih pet let predsednik : predsedniške volitve v Sloveniji.**- Ljubljana. V drugem krogu volitev se je kot pričakovano uveljavil aktualni predsednik države.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 44 (17. nov. 2017), str. 2**
- **Hribar, Gabriel. Predlog predsednika EL za pospeševanje slovenščine : zasedanje Foruma za dialog 30. oktobra /** Gabriel Hribar.- Predsednik Enotne liste vlaga po členu 2 (3) pravilnika Dialogforuma predlog, da naj Koroška deželna vlada predloži ustrezne pedagoške koncepte za pospeševanje slovenščine kot pogovornega jezika v predšolski vzgoji ter kot nadzorna oblast zagotovi udejanjanje zaščitnih modelov.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 44 (17. nov. 2017), str. 2**
- **Kuchling, Zalka. Ustanova za širok razpon izobrazbe : Slovenska gimnazija /** Zalka Kuchling.- Celovec. V petek, 10. novembra 2017 je Zvezna gimnazija in Zvezna realna gimnazija za Slovence v Celovcu slavila svoj Dan gimnazije, v četrtek, 23. novembra pa med 8. in 12. uro vabi na Dan odprtih vrat.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 44 (17. nov. 2017), str. 3**
- **Wakounig, Bojan. Jezikovni izzivi manjšin povsod podobni : posvet Slovenščina v družini /** Bojan Wakounig.- Gornji Senik. Na Gornjem Seniku, osrednji slovenski vasi v Porabju na Madžarskem je v petek, 10.11.2017 potekal četrti posvet Slovenščina v družini, ki so ga organizirali Državna samouprava in Zveza Slovencev na Madžarskem in Krščanska kulturna zveza iz Celovca.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 44 (17. nov. 2017), str. 3**
- **Detela, Lev. Florjan Lipuš in drugi slovenski avtorji in založbe na knjižnem sejmu Buch Wien /** Lev Detela.- Deseti jubilejni dunajski knjižni sejem, ki je pod naslovom Buch Wien privabil v pratersko razstavišče veliko število ljubiteljev knjig in literature, je bil z obširno prireditvijo Slovenski literarni teden tudi pravi praznik sodobne slovenske književnosti.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 44 (17. nov. 2017), str. 4**
- **Lipuš, Florjan. Med Tezavrom in Minotavrom : Florjan Lipuš /** Florjan Lipuš ; [pogovarjala se je] Ana Grilc.- Florjan Lipuš je v svoji novi knjigi "Mirne duše" ne le ulovil besede, ampak tudi pesek časa, spomine. Prejemnik Prešernove nagrade je bral na knjižnem sejmu Buch Wien in bo bral 18. novembra v Šentjakobu pri Anti-freezu, literaturi proti mrazu. Soustanovitelj literarne revije Mladje o manjšini, zapiranju majhnih šol in literaturi.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 44 (17. nov. 2017), str. 4-5**
- **Wakounig, Franc. Tretja skupina v boroveljskem vrtcu : Vrtec Jaz in ti - Du und ich /** Franc Wakounig.- Borovlje. V ponedeljek, 13. novembra, je dvojezični otroški vrtec Jaz in ti - Du und ich v Borovljah prevzel nove prostore. Vanje se je vselila letos ustanovljena tretja skupina vrtca. Svečano odprtje prostorov bo v petek, 24. novembra.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 44 (17. nov. 2017), str. 6**
- **Polanšek, Emanuel. Umetnost ob dotiku z morjem : Marano PS4 - ustvarjalno svetlikanje ob Jadranu /** Emanuel Polanšek.- Merano Lagunare. Slikar umetnik Niko Sturm in "collegli artisti" Richard Klammer, Oliver Marčeta, Patrick Pilst in Max Sammer so z večerom odprtih vrat ob zvokih članov benda The Talltones sklenili jesenski umetniški nastop v šarmantnem obmorskem mestecu Merano Lagunare v Italiji.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 44 (17. nov. 2017), str. 7**
- **Knjižni dar 2018 : Slovenska prosvetna zveza.**- Knjižni dar vsebuje pet knjig, avdio-zgoščenko in filmski DVD.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 44 (17. nov. 2017), str. 11**
- Wakounig, Bojan. Slovenski knjižni sejem prvič tudi na Koroškem : države v fokusu: Avstrija, Nemčija, Švica / Bojan Wakounig.- Ljubljana. Letos bodo podelili prvo prevajalsko nagrado Fabjana Hafnerja za nemško - slovenske prevode.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 44 (17. nov. 2017), str. 12**
- **Wakounig, Bojan. Skriti trenutki Verene Gotthardt : razstava Brez vetra v Tinjah /** Bojan Wakounig.- Tinje, Verena Gotthardt, pesnica in fotografinja, pri 21 letih sodi med skorajda že "dolgoletne" ustvarjalce na Koroškem. Leta 2013 je izdala pesniški prvenec Najdeni nič, letos pa je že razstavljala v celovškem Hačku in v Atenah. V petek, 10. 11. 2017 je v Mali galeriji Doma v Tinjah odprla razstavo z naslovom Brez vetra.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 44 (17. nov. 2017), str. 12**
- **Wakounig, Bojan. Bilkin sprehod N' mav čriez : prva zgoščenka mešanega pevskega zbora iz Bilčovsa /** Bojan Wakounig.- Bilčovs. Mešani pevski zbor Bilka iz Bilčovsa je s koncertom slovesno proslavil svojo prvo zgoščenko N' mav čriez.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 44 (17. nov. 2017), str. 13**
- **Wakounig, Bojan. Portreti za konec Dnevnikovanja : Galerija Šikoronja /** Bojan Wakounig.- Rožek. Od 13. oktobra so bila v galeriji Šikoronja v Rožeku na ogled dela dveh umetnikov - Mirko Malle in Barbara Amrusch - Rapp sta na razstavi z naslovom Dnevnikovanja dajala vpogled v svoj vsakodnevni ustvarjalni proces.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec. - Št. 44 (17. nov. 2017), str. 13**

- **Murkova listina Nužju Tolmajerju : Slovenska etnološka priznanja.**- Kromberk. Na gradu Kromberk pri Novi Gorici so v soboto, 11.11.2017 podelili letošnja stanovska priznanja, ki jih podeljuje Slovensko etnološko društvo (SED). Murkovo listino je prejel Nužej Tolmajer, upokojeni dolgoletni tajnik Krščanske kulturne zveze iz Celovca.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec.** - **Št. 44 (17. nov. 2017), str. 13**
- **Tomaž Druml končal kariero : nordijska kombinacija.**- Ziljska Bistrica. Nordijski kombinatorec Tomaž Druml, 29-letni član Športnega društva Zahomc je končal svojo kariero.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec.** - **Št. 44 (17. nov. 2017), str. 14**
- **SAK je zastavil svoje cilje do Europeade leta 2020 :** Občni zbor je podprl cilje vodstva in želi SAK videti spet čisto spredaj.- Celovec. Svojo prihodnost vidi Slovenski atletski klub v Regionalni ligi, v idealnih razmerah pa v II. Zvezni ligi. Na občnem zboru 8. novembra 2017 je SAK v Športnem parku v Welzeneggu v Celovcu predstavil bilanco zadnjih dveh let in izvolil novo vodstvo in nove odbore SAK. Novi predsednik Slovenskega atletskega kluba je Marko Wieser.- **Novice, slovenski tednik za Koroško, Celovec.** - **Št. 44 (17. nov. 2017), str. 15**

Primorski dnevnik, Trst

- Sandor Tence. Ladinci z enakimi pravicami kot pripadniki nemške skupnosti: Rim – dopolnjen statut Tridentinske-Južne Tirolske. Primorski dnevnik, št. 268, 17.11.2017, str. 3
- Sodišče ustavilo stečajni postopek proti KB1909: Gorica – stečajni sodnik naj bi to odločil ob ugotovitvi, da družba ni insolventna. Primorski dnevnik, št. 268, 17.11.2017, str. 4
- Aljoša Gašperlin. Lista Dipiazza se je ogradila od resolucije o Ul. Almirante: Trst – ostro stališče Demokratske stranke do župana po osvojitvi resolucije desničarjev. Primorski dnevnik, št. 268, 17.11.2017, str. 5
- Mateja Počkaj. Branje kot medgeneracijska vez: Narodni dom – projekt društva Bralna značka. Primorski dnevnik, št. 268, 17.11.2017, str. 11
- Robi Šarec. Rojstvo novih domovin: Ljubljana – v NUK je do 25. Novembra na ogled razstava o slovenskih beguncih v obdobju 1945-1948. Primorski dnevnik, št. 268, 17.11.2017, str. 13
- Italijani v Sloveniji in Slovenci v Italiji krepijo sodelovanje: Koper – delovni sestanek. V ospredju prihodnost skupnih evropskih projektov, ki je še negotova. Primorski dnevnik, št. 269, 18.11.2017, str. 4
- Aljoša Gašperlin. »Almirante ni zatajil rasističnih stališč«: pogovor – Livio Sirovich demantiral Angelo Brandi in Claudia Giacomellija. Primorski dnevnik, št. 269, 18.11.2017, str. 5
- Birokracija cokla podjetniških pobud: Gorica – gospodarstvo in slovenska narodna skupnost. Primorski dnevnik, št. 269, 18.11.2017, str. 17
- Mesto ob Nadiži je od vedno pomembno središče za Slovence: Čedad – pozitiven obračun projekta »Civiale: po slovensko Čedad«. Primorski dnevnik, št. 270, 19.11.2017, str. 3
- Poročilo Sveta Evrope zelo kritično o stanju narodnih manjšin v Avstriji: izvajanje Okvirne konvencije o zaščiti narodnih manjšin. Primorski dnevnik, št. 270, 19.11.2017, str. 11
- Na katalonskih ministrstvih odslej špansčina uradni jezik. Primorski dnevnik, št. 270, 19.11.2017, str. 11
- Madžarski parlament soglasno podprl manjšinsko pobudo. Primorski dnevnik, št. 270, 19.11.2017, str. 11
- Na Dunaju predstavili pobudo za novo evropsko politiko do manjšin: Minority savepack initiative. Primorski dnevnik, št. 270, 19.11.2017, str. 11
- Sandor Tence. Dežela brez strešic, premalo uslužbencev, ki znajo slovensko : konferenca FJK o zaščiti Slovencev - Adriana Janežič : hierarhično nazadovanje organa, ki je pristojen za varstvo manjšin. Primorski dnevnik, št. 271 (21. nov. 2017), str. 5
- Sandor Tence. Beneški župani soglasno podprli selitev dvojezične šole : konferenca FJK o zaščiti Slovencev - Ilaria Ciccone in Živa Gruđen : za muzej v Reziji so bila porabljeni vsa namenska sredstva. Primorski dnevnik, št. 272 (22. nov. 2017), str. 4
- Ivan Žerjal. Nagrada s kulturnim in zgodovinskim priokusom : Trst - Alojza Rebulo razglasili za prejemnika nagrade Auersperg : podelitev bo 30. novembra v Rimu - pisatelj v video posnetku: hvala za simpatijo do slovenske kulture. Primorski dnevnik, št. 273 (23. nov. 2017), str. 11
- Sandor tence. Urad za slovenski jezik bo tudi usposabljal kadre : konferenca FJK o zaščiti Slovencev - Matejka Grgič : s to strukturo se bo dežela opremila tudi z najnovejšimi tehnološkimi orodji. Primorski dnevnik, št. 273 (23. nov. 2017), str. 3
- Marjan Kemperle. Narodni dom pri Sv. Ivanu: januarja 2018 dokončni načrt : Trst - na Deželi srečanje Livia Semoliča s projektanti. Primorski dnevnik, št. 273 (23. nov. 2017), str. 5

Primorske novice, Koper

- Vesna Humar. V Evropi je tema kot v tunelu: migracije so še vedno osrednji izziv tega trenutka, politika pa si na vedno nove načine zatiska oči. Primorske novice, št. 266, 17. 11. 2017, str. 11
- Nace Novak. Sramota v predoru Bombi: neživiljske razmere prosilcev za azil v Gorici, ki so zatočišče našli v predoru pod goriškim gradom. Primorske novice, št. 266, 17. 11. 2017, str. 15-16

Delo, Ljubljana

- **Vlada dvignila roke od Ahmada Shamieha. Z. P. Delo, 17.11.2017, str. 1**

Sirski begunec. Prvak Desusa Erjavec vztrajal, da vlada ni pristojna za primer

Ljubljana – Vlada je za primer Ahmada Shamieha sklenila, da »ni pristojna«, in odločitev prepustila ministrstvu za notranje zadeve. Generalna sekretarka vlade Lilijana Kozlovič je pojasnila, da sirski begunec ponovno lahko sproži postopek za ureditev statusa pri pristojnem organu.

Potem ko je premier Miro Cerar večkrat poudaril, da bo vlada poskušala urediti status Ahmada Shamieha v skladu s 51. členom zakona o tujcih, ker mu grozi deportacija na Hrvaško, se to včeraj ni zgodilo. Po večurni razpravi na vladi in dveh prekinitvah so točko umaknili z dnevnega reda, ker se ministri niso poenotili o nobeni od predstavljenih rešitev, po naših informacijah zlasti zaradi vztrajanja Karla Erjavca, da vlada ni pristojna za ta primer.

Generalna sekretarka Lilijana Kozlovič je pojasnila, da postopek proti Shamiehu nikoli ni bil ustavljen ali prekinjen, čas za deportacijo pa se bo iztek 23. februarja, pol leta od odločitve vrhovnega sodišča. Pojasnila je še, da je Ahmadova usoda v rokah pristojnih organov, ki bi ponovno lahko obravnavali njegovo prošnjo za ureditev statusa, če bo oddal novo vlogo, sicer se bo nadaljeval postopek deportacije. Poudarila je še, da premier v tem primeru ni kršil ne zakonov ne ustave, saj nikoli ni pozval k ustavitvi postopkov ali k temu, da bi pristojni organ sprejel drugačno rešitev.

- **Vlada v primeru sirskega begunca izčrpala možnosti. Sandra Hanžič. Delo, 17.11.2017**

Ahmad Shamieh. Konsenza za njegov obstanek v državi med ministri ni – Ponovno lahko zaprosi za azil

Ljubljana – Vlada je sinoči po nekajurnem preigravanju različnih pravnih rešitev presodila, da za reševanje zadeve Ahmad Shamieh ni pristojna. Dovolj argumentov, da ostane v državi, ministri niso našli, o primeru pa ne bodo več odločali.

Zaradi pomanjkanja konsenza med člani vlade glasovanja sploh ni bilo, je sinoči pojasnila generalna sekretarka vlade Lilijana Kozlovič: »Vlada zato o tem ne more več odločati.« Ministri so namreč razpravljali, ali bi lahko na podlagi 51. člena zakona o tujcih sirskega begunca, ki mu grozi deportacija, omogočili začasno bivanje. To bi se lahko zgodilo, če bi ugotovili, da je to v interesu slovenske države, kar je ponavadi rezervirano za uspešne športnike, kulturnike in znanstvenike.

Generalna sekretarka je pojasnila, da postopek Shamiehjeve deportacije v resnici nikoli ni bil prekinjen ter da včerajšnji epilog za Cerarja ni neuspeh. »Ves čas si je prizadeval in delal vse, da se zadeva reši, a potrebnega konsenza ni bilo,« je opisala. Vendar premier nikoli ni pozval k ustavitvi postopkov, kot se mu očita v ustavni obtožbi, ki jo je v sredo vložila SDS in proti kateri so se včeraj izrekle vse tri koalicijske stranke. Vlada je torej svoje povedala, vendar lahko Shamieh ponovno vložil vlogo za azil – in se sklicuje na nova dejstva, kot je na primer njegova integracija v našo družbo. O njej bo odločalo notranje ministrstvo; v primeru neugodne rešitve sledi zaključek že začete deportacije.

Premier, kljub očitkom, v nobenem primeru ni vplival na odločanje državnih organov, je še zatrdila sekretarka. A odzivi na njegovo domnevno vmešavanje, ki ga SDS očita v pet strani dolgi obtožbi, so zelo različni.

Rahljanje mej med vejami oblasti

Tone Jerovšek, nekdanji predsednik ustavnega sodišča, obtožbe s pravnega stališča ne more komentirati, saj je še ni preučil, vendar meni, da je zadeva problematična, saj so vanjo vpletene sodne odločitve o begunčevem statusu. »Bolj kot to, da je vlada posegla vanje, je posegla v delitev oblasti med sodno in izvršilno oblast,« je razložil in dodal, da lahko ta primer postane precedenčen za vsako izpodbijanje pravnomočnih sodnih odločb. »Imamo tri sodbe najvišjih sodišč, zato me skrbi, kam bi takšna politična praksa izvršilne oblasti zoper zakonodajno lahko peljala. Tukaj ni v prvem planu begunec, ampak razmerja oblasti.«

Poleg tega ugotavlja, da bi država dublinsko uredbo v begunčevo korist lahko uporabila, preden je bilo v njegovi zadevi odločeno. Takrat je izvršilna oblast bila v funkciji, da odloči, zdaj, ko je sodni postopek končan, je že prepozno. Prav tako se sprašuje, kaj bo oblast storila, ko bodo takšno »posebno socialno pozornost« terjali tudi drugi.

Obtožba brez možnosti

Prvi vtis Lojzeta Udeta, prav tako nekdanjega ustavnega sodnika, pa je, da ustavna obtožba ne pije vode, saj je kršitev ustave ali hujšo kršitev zakona treba dokazati. »Pri upravnem postopku – tudi pri izgonu – je mogoče uporabiti izredno pravno sredstvo, kot je, denimo, izredna razveljavitev odločbe. Izvršba se vedno lahko odloži, kadar to zahtevajo državni interesi,« je pojasnil sredino »zamrznitev deportacije«. Očitki stranke SDS, da je Cerar odpravil oziroma zadržal zakonito izdano odločbo MNZ, so po njegovih besedah na trhlih nogah, saj je sam ni odpravil, ampak verjetno zadržal njeno izvršitev ali to svetoval komu drugemu. Vpletanja v delo državnih organov resda ne sme biti, vendar je Ude pojasnil, da je vlada vendarle vrh uprave. Ne glede na to, kako se bo zadeva razpletala, je prepričan, da očitki niso zadostna podlaga za uspešno obtožbo pred ustavnim sodiščem.

Iz obrazložitve obtožbe namreč izhaja, da je Cerarjevo ravnanje v zadevi sirskega begunca protizakonito. Če bi želel preprečiti njegovo deportacijo na sosednjo Hrvaško, bi mu namreč pravico do začasnega bivanja morali podeliti, preden je njegov izgon postal pravnomočen in izvršljiv, so zapisali.

Ustavni pravnik proti ustavi

V stranki so prepričani, da je Cerar s svojimi izjavami in načinom reševanja njegovega statusa »dejansko odpravil ali zadržal zakonito izdano odločbo notranjega ministrstva«, za kar v nobenem primeru nima zakonskih pooblastil. Očitajo mu še kršitev štirih ustavnih načel, zakonov o državni upravi in vladi ter celo zlorabo položaja, ki jo prepoveduje kazenski zakonik. Z zadnjo je begunca, tako SDS, omogočil premoženjsko in nepremoženjsko korist.

- **Romom v Lokah hočejo porušiti hiše. Janoš Zore. Delo, 17.11.2017, str. 4**

Prijava lastnika. Inšpektorat izdal odločbe – Občina in država ne naredita nič, ko 40 Romom grozi, da končajo na cesti Krško – Po štirih desetletjih toleriranja življenja Romov v nelegalnem naselju Loke je inšpektorat za okolje na pobudo Iztoka Starca, lastnika zemljišča z načrti za gradnjo stanovanjske soseske, izdal osem odločb o odstranitvi objektov.

Ali bodo stavbe do 31. maja odstranili, bo odvisno od sodišča. Upravno zaradi evropske prakse, ki varuje dolgoletne domove Romov, je podobne odločbe od leta 2014 razveljavljalo, vložena je tudi zahteva za presojo ustavnosti zakona o graditvi objektov. »V naselju Loke je bilo letos izdanih šest odločb, pred tem še dve. Po letošnjih odločbah se rok za odstranitev objektov izteče konec maja prihodnje leto, za zidove in ploščo že porušene hiše konec tega leta,« so za Delo pojasnili na

inšpektoratu za okolje, kjer pravijo, da so »odločbe izdane za vse stanovanjske objekte, v naselju pa je še nekaj enostavnih objektov, ki niso bili obravnavani«.

Inšpektorje »zbudil« novi lastnik območja

Inšpektorat je po desetletjih toleriranja romskih hiš avgusta na terenu opravil inšpekcijski nadzor na pobudo lastnika zemljišča, družbe SI investicije v lasti Iztoka Starca. Družba je zemljišče z Romi leta 2009 po ugodni ceni odkupila od denacionalizacijskega upravičenca in sofinancirala leta 2015 sprejet občinski podrobni prostorski načrt (OPPN) za gradnjo stanovanjske soseske Gmajna 3.

Občinski dokument ni prinesel rešitve stanovanjske usode Romov, ampak je s sporno pravno dikcijo iskanje rešitve preložil na lastnika zemljišča, ki s tem povezanega finančnega bremena ne misli prevzeti nase.

»Država je po uradni dolžnosti dolžna sama preganjati in odstranjevati črne gradnje, ne da bi jo na to moral kdo opominjati,« je dejal lastnik SI investicij Iztok Starc: »Pobudo za uvedbo postopkov proti investitorjem črnih gradenj je podala družba SI investicije kot lastnica zemljišča. Navedeno je bila prisiljena storiti za zaščito svojih interesov v sodnem postopku, ki ga je pred tem proti SI investicijam sprožil Moran Jurkovič.«

»Grozi nam korak za 70 let v preteklost«

Jurkovič je romski občinski svetnik, ki si je pred približno dvajsetimi leti na Lokah zgradil družinsko hišo brez dokumentov. Ker Romi v zaselku živijo že več kot 40 let – v Jugoslaviji so na zemljišču v družbeni lasti v zameno za delo živeli s soglasjem lokalnega gozdnega gospodarstva –, je na sodišče vložil zahtevo za priposestevanje nepremičnine, a je nato od tožbe odstopil. Jurkovič je edini med okoli 40 Romi, živčimi v zaselku Loke, ki se je pritožil na eno izmed osmih izdanih odločb: »Preostali Romi se na odločbe niso pritožili, ker menijo, da nas imajo v vseh teh letih za norce, da se ni smiselno pritoževati, saj da lastnik zemljišča ne bo odnehal. Tudi denarja za pritožbe nimajo.«

Romi po eni strani razmišljajo, da bi, če bodo odločbe obveljale, objekte odstranili sami in se s tem izognili dodatnim stroškom. A v isti sapi občinski svetnik navaja, »da rušitve ne bomo dovolili. Preveč investicij in truda je bilo vloženih, da smo po dolgih letih prišli izpod šotorov pod streho. Ljudje se bodo postavili pred stroje. Ne bi bil rad na strani strojnika. Lahko bi se zgodila katastrofa – za obe strani. Če bi se morali izseliti iz Lok, bi to za nas pomenilo korak 70 let v preteklost. Ali naj gremo spet v hosto, kjer smo živeli pod folijami?«

Jurkovič je pritožbo na odločbo napisal s pomočjo Amnesty International, kjer Blaž Kovač pričakuje negativen odgovor. Na ministrstvu so pojasnili, da gradbeni inšpektor lahko odloži izvršbo odločbe, če inšpekcijski zavezanec izkaže, da v stanovanjski stavbi živi vsaj od začetka inšpekcijskega postopka in v posesti nima drugega primerne stanovanja.

Trikotnik prelaganja odgovornosti

Če bo Jurkovič od ministrstva prejel negativen odgovor, bo na upravnem sodišču vložil tožbo. To je, opozarja Kovač, že v primeru odločbe o rušitvi nelegalno zgrajene romske hiše v Dobruški vasi v občini Škocjan inšpekcijski postopek leta 2014 prekinilo in podobno razsodilo v še vsaj dveh primerih. Sodišče je izhajalo iz prakse evropskega sodišča za človekove pravice, da romski prebivalci v Bolgariji in Franciji po več desetletjih toleriranja njihovega bivanja v nelegalno zgrajenih zgradbah na tujih zemljiščih uživajo posebno varstvo (pravica do zasebnega in družinskega življenja, do spoštovanja doma). Ker je Slovenija deklarirana kot zaščitnica romskih pravic (posebna pravica Romov do urejanja prostorske problematike v splošnem zakonu o romskih pravicah), v resnici pa so Romi kot najbolj odrinjena skupina v zakonu o graditvi objektov prezrti, je upravno sodišče že leta 2014 zahtevalo presojo ustavnosti 152. člena zakona.

»Odločitev ustavnega sodišča pričakujem še letos,« pravi Kovač. Če bo razsodba sledila evropski sodni praksi, upa Kovač, bo zakonodajno vejo oblasti prisilila do spremembi zakonodaje in s tem do jasnejše opredelitve odgovornosti za zaščito pravic manjšine. K temu bi lahko pripomogla tudi morebitna Jurkovičeva ustavna presoja krških občinskih prostorskih dokumentov, ki romskega naselja Loke – ker so se občinski svetniki leta 2002 odločili, da ga ne bodo legalizirali – ne priznavajo. Zaradi tega na državnih razpisih ni mogoče pridobiti denarja ne za legalizacijo hiš na Lokah ne za razselitev Romov.

Sedanja pravna praznina omogoča prelaganje odgovornosti vseh vpletenih, kot je v primeru Lok razvidno iz trikotnika država–občina–lastnik. »Po oceni MOP je Občina Krško kot pripravljavec OPN in OPPN v celoti odgovorna za nastale razmere,« trdijo na ministrstvu za okolje in prostor. Občina pa vztraja, da je za rešitev zapleta zadolžen podjetnik: »Lastnik skladno z odlokom o OPPN ne more pridobiti gradbenega dovoljenja, dokler ne bo poskrbel za preselitev vseh tam živčih Romov.« Starc pa krog prelaganja odgovornosti sklene z žuganjem v smeri države: »Reševanje romske problematike je po mednarodnopravnih aktih dolžnost države. Pravno nevzdržno in zavržno je, da država poskuša to svojo mednarodnopravno obveznost prenašati na lokalno skupnost.«

- **Rušenje bi bilo napačen signal Romom. Intervju: Jože Olovec, predsednik Krajevne skupnosti Leskovec pri Krškem, Delo, 17.11.2017, str. 4**

O tem, kakšno je življenje z romskimi sosedi na Lokah, kaj so največje težave v naselju in kaj bi za odnos z večinskim prebivalstvom in napredek, ki so ga dosegli Romi, pomenilo rušenje njihovih objektov, smo se pogovarjali z Jožetom Olovcom, predsednikom Krajevne skupnosti Leskovec pri Krškem.

Kako v krajevni skupnosti sprejemate Rome na Lokah, ki so med vsemi štirimi romskimi skupnostmi v občini po načinu življenja najbliže večinski populaciji?

Z njimi nimamo nobenih težav. Sobivanje je takšno, kakršno mora biti. Prav nerodno bi bilo, da bi pravno možnost odstranitve objektov uporabili prav pri Romih, ki so v naših skupnih prizadevanjih med vsemi v okolici najbolj napredovali. Na tej poti si zaslužijo nadaljnjo podporo. Rušenje bi bilo napačen signal za razvoj te skupnosti, preostali Romi pa bi dobili potrditev v smislu: »Saj vidiš, da ne gre, delajmo raje po starem.«

Občina spreminja tri leta star prostorski načrt. Romi so do vas prišli s pobudo za začasni električni priključek?

Za investicijo so pripravljene sredstva delno prispevati tudi sami. Želijo si tudi javne razsvetljave, čemur so člani KS nasprotovali in je ta zato v celoti padel v vodo. Predlagal bom, da predlog preoblikujejo, saj glede začasnega električnega priključka ne bi smelo biti težav – vsaj kar zadeva KS ne.

Da ni električnega priključka, je v Lokah že dolgo največja težava. Občina je od naselja dvignila roke, lastnik zemljišča pa priključka ne dovoli postaviti?

Ker Romi tu živijo že najmanj 40 let, je prav neverjetno, da v vsem tem času nismo našli vsaj ene začasne rešitve. Hitro pa jih znamo najti za nekoga, ki prav na tej lokaciji, kjer Romi že tako dolgo živijo, želi nekaj zgraditi.

V občinskem svetu ste za prostorski načrt za stanovanjsko sosesko Gmajna 3, ki reševanje romskega vprašanja prelaga na investitorja (z varovalko, da brez tega ne bo dobili gradbenega dovoljenja), glasovali tudi vi. Bi to storili še enkrat?

Ne bi. Zavzel bi se, da je treba najprej urediti status tam živečih krajanov. Žal smo glasovali, kot smo – in smo s tem delno prispevali k zapletu.

Kako si pojasnjujete trikotnik država–občina–lastnik, v katerem odgovornost za iskanje rešitev za Rome prelagajo drug na drugega?

Na koncu bo zadeva padla na pleča občine. Varovalka investitorja ne obvezuje k ničemur.

Večkrat ste dejali, da nove stanovanjske soseske v KS sploh ne potrebujete?

Znotraj Leskovca je okoli 50 zazidljivih gradbenih parcel, pri tem pa je na Črnilah 13 hektarov zazidljivih površin. Ni potrebe, da bi zaradi Gmajne 3 denar vložili v gradnjo obvoznice in komunalne infrastrukture. To pomeni najmanj deset milijonov evrov javnega denarja.

Kljub vsemu je občina investitorju prisluhnila in zagrozila, da bi Romi po 40 letih ostali brez vsega, a se ne aktivira. Kakšno je vaše sporočilo občini, županu Miranu Stanku?

Zadevo pospešujejo prav tisti, ki so jih polna usta demokracije in pravic manjšin. Naj pridejo na KS, da se pogovorimo o prihodnjih načrtih. Sam bi vztrajal pri rešitvi za Rome v novem naselju, sicer se lahko zgodi, da bomo delovali mimo dvajsetletnih načrtov, ki jih imamo v občini o romski skupnosti.

Kako komentirate to, da investitor noče prevzeti finančnega bremena iskanja rešitve za Rome?

Mislim, da je bilo zemljišče z Romi več kot ugodno kupljeno in da je to dodaten vzrok, da bi moral investitor sodelovati pri reševanju romske stanovanjske problematike. Ne razumem, zakaj je občina tako hitro pomagala investitorju, saj je s tem povzročila travme tam živečim krajanom, močno pa bo obremenila tudi javne finance.

- **Krepitev evropske identitete z izobraževanjem in kulturo. Gostujoče pero: Jean-Claude Juncker, predsednik evropske komisije in Tibor Navracsics, evropski komisar za izobraževanje, kulturo, mlade in šport. Delo, 17.11.2017, str. 5**

Voditelji EU o evropski zavesti Evropa bo leto 2018 posvetila svoji kulturni dediščini

»Če bi moral začeti znova, bi začel pri kulturi.« Ta citat, ki ga napačno pripisujejo Jeanu Monnetu, je ob srečanju voditeljev 28 držav članic Evropske unije, ki bo ta teden potekalo v Göteborgu na Švedskem, znova aktualen. Srečanje bo prvi postanek na poti, katere cilj bo 9. maja 2019 v romunskem Sibiuu, voditelji pa so si izbrali temo, ki se dotika samega jedra prihodnosti Evrope. Z izobraževanjem in kulturo ukoreninjamo zavest o tem, kaj pomeni biti Evropejec.

EU na področju izobraževanja in kulture nima neposredne pristojnosti, vendar s sredstvi, ki so ji na voljo, poskuša spodbuditi sodelovanje med državami članicami, umetnikom in učiteljem pa olajšati delo po Evropi. To je ključno, saj so mnogi izzivi nadnacionalni in zahtevajo skupen odziv.

Elektronska evropska študentska izkaznica

Kako lahko na primer pomagamo 44 odstotkom Evropejcev najrazličnejših starosti, ki še vedno nimajo osnovnih digitalnih kompetenc? Kako lahko ohranjamo svobodo tiska, pluralnost medijev in kakovostno novinarstvo? In kako lahko uveljavljamo svoje vrednote svobode in demokracije, ko se srečujemo s populizmom in ksenofobijo? Izobraževanje in kultura morata biti del rešitve in zato bo evropska komisija vodjem predstavila konkretne ukrepe, ki naj bi jih izvedli do leta 2025.

Ena od rešitev, ki jo vsi podpiramo, je program Erasmus+, ki letos praznuje tridesetletnico. Program je več kot devetimi milijoni ljudi omogočil, da so kot študenti, vajenci, prostovoljci, praktikanti ali celo učitelji bivali v drugi državi članici EU. Ta uspeh kaže željo Evropejcev po še večji mobilnosti in odkrivanju načina življenja, dela in študija v drugih državah. Do leta 2025 bi lahko EU podvojila število sodelujočih v programu Erasmus+, tako da bi bilo vanj vključenih vsaj 7,5 odstotka Evropejcev.

Z namenom spodbujanja mobilnosti študentov bomo leta 2019 uvedli tako imenovano elektronsko evropsko študentsko izkaznico, ki bo vsebovala podatke o diplomah in kvalifikacijah. To bo študentom omogočilo dostop do usposabljanja v kateri koli instituciji ter v sektorjih, ki so najbolj usmerjeni v prihodnost, kot so znanost, tehnologija, robotika in gradbeništvo.

Danes priznavanje diplom in kvalifikacij po Evropi še zdaleč ni samodejno. Bolonjski proces je tlakoval pot vzajemnemu priznavanju, sorbonski proces pa bi ga lahko nadgradil. Lahko bi pomagal izboljšati vzajemno priznavanje srednješolskih spričeval in visokošolskih diplom, tako da bi čezmejno vrednotenje usposabljanj in potrdil postalo gola formalnost. Komisija je pripravljena podati predlog, da bi to vizijo uresničili že maja 2018.

Tesnejše sodelovanje med državami članicami pomeni tudi vzpostavljanje evropske mreže univerz in univerz, ki bi bile resnično »evropske«. To bi vključevalo zlasti novo Šolo za evropsko in nadnacionalno upravljanje na Evropskem univerzitetnem inštitutu v Firencah v Italiji.

Prestolnica kulture je gostovala v 56 mestih

Na področju kulture program Media že od leta 1991 uspešno prispeva k razvoju evropske kinematografije. V produkcijo in predvajanje evropskih avdio-vizualnih filmov je bilo vloženi skupaj 2,5 milijarde evrov. Projekt evropske prestolnice kulture pa je v zadnjih 32 letih pripomogel k povečanju števila turistov in oživitvi 56 mest.

Kultura je evropsko bogastvo, ki ga je v času, ko se stvari spreminjajo hitreje in se zdijo kratkotrajnejše kot kdaj koli doslej, treba ohranjati. Zato bo Evropa leto 2018 posvetila svoji kulturni dediščini – naj bo to zgodovina, arhitektura, literatura, film ali umetnost. Poleg tega si želi komisija prek televizijske postaje Euronews, ki jo bo še naprej podpirala, širiti informacije o Evropi tako znotraj kot zunaj njenih meja.

Medtem ko Evropa gradi svojo prihodnost, morata v Göteborgu izobraževanje in kultura služiti kot izhodišče. Sta gonilni sili za ustvarjanje delovnih mest in rasti, poleg tega pomagata spodbujati socialno pravičnost in na najboljši način prispevata k večji enotnosti vseh Evropejcev.

- **Srbija kot glavna igralka na Balkanu Vili Einspieler. Delo, 17.11.2017, str. 6**

Politična histerija zaradi Kosova. Pred vrati je izrek sodbe Ratku Mladiću, ki je za mnoge Srbe narodni junak in ne vojni zločinec

Srbija je bila vpletena v incidente v Črni gori in Makedoniji. Na izjavo člana predsedstva BiH Bakirja Izetbegovića o Kosovu se je odzvala, kot da gre za oboroženi napad na Srbijo. Srbska oblast ne odstopa od cilja vsiliti se kot glavna igralka na Balkanu.

Nemara je v igri prizadevanje srbske oblasti, da bi preusmerila pozornost Zahoda, ki jo poziva, naj ne sedi na dveh stolih in naj se odreče ohranjanju prijateljskih odnosov z Rusijo. Kar zadeva Kosovo, o katerem Bakir Izetbegović ni povedal ničesar novega, ima težave tudi z domačo javnostjo, ker uradno ne priznava njegove neodvisnosti, srbske stranke pa z blagoslovom Beograda sodelujejo v kosovski vladi. To mnogi razumejo kot trasiranje poti za končno priznanje Kosova. Tu so še nedorečene meje z BiH, ki bodo prej ali slej na dnevnem redu, pred vrati je tudi izrek sodbe haaškega sodišča Ratku Mladiću, ki je za mnoge Srbe narodni junak in ne vojni zločinec.

Primerjava Kosova s Katalonijo

Po oceni srbskega predsednika Aleksandra Vučića bo imela izjava, ki je zapletla odnose v regiji, daljnosežne politične in pravne posledice. Če bi izjavil, da je treba priznati neodvisnost Republike Srbske, je poudaril Vučić, bi končal v Haagu. Po njegovem so nekateri prepričani, da Srbija še ni dovolj ponižana in da je samo ponižana Srbija dobra Srbija. Tega ne bo dovolil, ne glede na moč njenih nasprotnikov. Kljub temu je opozoril, da se mora Srbija modro odzvati, ker ne bo imela podpore mednarodne skupnosti.

Tej se ne bo zdelo nič narobe, ker je tudi po njenem Kosovo neodvisno, Srbija pa nima pravice do pritožbe. Če mednarodno skupnost kdo spomni, da danes varujejo ozemeljsko celovitost Španije ali BiH, pred devetimi leti pa niso varovali srbske ozemeljske integritete, pogleda v strop, je poudaril Vučić. Srbski predsednik se je vprašal, ali naj Srbija, medtem ko Izetbegović upa na priznanje Kosova, ozemeljsko celovitost BiH pa bi branil tudi z vojno, prepusti dele ozemlja kar ob kavici in ratluku.

Srbski vitalni nacionalni interes

Po mnenju nekaterih analitikov je agencija Tanjug neprofesionalno in tendenciozno prenesla Izetbegovićeve izjave za Deutsche Welle, da bi izzvala politično histerijo. Ta naj bi šla na roko predvsem predsedniku Republike Srbske (RS) Miloradu Dodiku, ker se lahko njegov režim ohrani na oblasti le s takšnimi vnetljivimi političnimi zgodbami. Srbska entiteta se sooča s protesti in stavkami ter vedno novimi aferami, oblast v RS pa se zadolžuje, ker nima drugega odgovora na slabe gospodarske razmere.

Dodik je očital Izetbegoviću, da ne spoštuje ozemeljske celovitosti Srbije in dobrih odnosov z njo, kar je lahko stališče politika v zatonu kariere. Po njegovi oceni je Izetbegovićeve izjave, da bi z vojno reševal notranjepolitična vprašanja v BiH, povzročila vznemirjenje ne samo v RS, temveč tudi v celotni regiji. Olja na ogenj je prililo njegovo zavzemanje za priznanje lažne države Kosovo, kar je ogrozilo srbska prizadevanja za ohranitev miru in stabilnosti na Balkanu. Na koncu je pribil, da BiH ne bo priznala Kosova, ker je to odvisno od RS.

Srbski član predsedstva BiH Mladen Ivanić je zavrnil možnost, da bi BiH priznala Kosovo. Pojasnil je, da ta odločitev ne bo sprejeta v predsedstvu BiH, če pa bi bila, lahko sproži mehanizem vitalnega nacionalnega interesa, s čimer bi bila odločitev razveljavljena. Predsedujoči predsedstvu BiH Dragan Čović je sporočil, da bo BiH vodila mednarodno politiko tako, da ne bo ogrozila odnosov s sosednjimi državami ter da bo enako ravnala tudi pri vprašanju priznanja Kosova. Hrvaški član predsedstva je poudaril, da v zvezi s priznanjem Kosova ali vstopom v Nato ni mogoče nič narediti, dokler eden od treh konstitutivnih narodov sledi zunanji politiki Srbije.

Zamrznitev boja za neodvisnost

Visoki predstavnik v BiH Valentin Inzko je poudaril, da je vojnohuskaška retorika nesprejemljiva v kontekstu daytonskega sporazuma. Izrazil je zaskrbljenost, ker posamezne izjave najvišjih politikov spominjajo prebivalce BiH na tragične spopade devetdesetih. Ker to ni skladno s prizadevanji za zagotavljanje stabilnosti in miru, je tudi poudaril, da je BiH ozemeljsko celovita in suverena država, sestavljena iz dveh entitet, ki nimata pravice do odcepitve. To jamči mednarodno pravo in ne more biti predmet razprave. V varnostnem svetu ZN je bil Inzko najbolj kritičen do oblasti v RS, ki skuša izpeljati referendum in odločiti o vprašanih, ki niso v njeni pristojnosti. Po njegovem aktivnosti v RS postavljajo pod vprašaj prihodnost BiH kot države.

Ameriško veleposlaništvo v Sarajevu je poudarilo, da ni vzporednic med RS in Kosovom, ker je bila BiH suverena in mednarodno priznana država že pred sprejetjem daytonskega sporazuma. Ker sporazum in ustava BiH ne dopuščata odcepitve, je obstoj obeh entitet, tako RS kot Federacije BiH, odvisen od obstoja BiH, je pojasnilo veleposlaništvo ZDA. Parlament RS je zamrznil, ne pa tudi opustil izvedbe referenduma o sodišču in tožilstvu, ki je veljal za odločanje o neodvisnosti te entitete v BiH. Je pa podprl pobudo za zbiranje podpisov pod peticijo z enako tematiko referendumski, da ima RS pravico, da je s Federacijo BiH – entiteto Bošnjakov in Hrvatov – stranka v postopku spreminjanja vsakega od 11 aneksov k daytonskemu sporazumu. V Banjaluki so prepričani, da je bila s sporazumom potrjena državnost RS. Iz tega naj bi izhajalo, da ima RS pravico in obveznost izrekati se o vseh vprašanih o pravnem položaju in statusu.

- **Odločba o rušenju romskih hiš izzvala napad na sistem. Janoš Zore. Delo, 18.11.2017, str. 4**

Blaž Kovač, Amnesty International. Sodišče naj presodi zakonitost krških prostorskih načrtov, ki ne upoštevajo, da na Lokah že desetletja živijo Romi

Krško – Nelegalno romsko naselje Loke se zdi le en primer kršenja človekovih pravic Romov v Sloveniji. Krški občinski in državni sklepi onemogočajo tako legalizacijo kot podporo razselitvi naselja, Romom pa dostop do elektrike. A zaradi

odločb o rušenju hiš, o čemer smo pisali včeraj, so Loke postale naselje, ki omogoča pravni napad na sistem, ki romsko manjšino tepta že četrto stoletja.

Amnesty International Slovenija (AIS) je prvo sodno zmago proti sistemu, ki ne varuje posebnih pravic Romov na področju prostorskega urejanja, dosegel leta 2014. Pred tremi leti je upravno sodišče ustavilo rušenje nelegalno zgrajenega, a več let toleriranega doma romske družine v Dobruški vasi. S tem je prvič prisluhnilo sodni praksi Evropskega sodišča za človekove pravice (ESČP) iz primerov v Bolgariji in Franciji, da so takšni objekti Romov varovani, gradbeni zakon pa je poslalo v ustavno presojo. A v nasprotju z Dobruško vasjo primer Loke, kot pravi Blaž Kovač iz AIS, omogoča ustavno presojo prostorskih načrtov Občine Krško in s tem možnost pravnega napada na sistem kot celoto.

Kako razumete zaplet na Lokah in kakšna je vloga vaše organizacije pri reševanju?

Izvirni greh je v občinskih prostorskih načrtih, ki predvidevajo elitno stanovanjsko sovesko zasebnega investitorja družbe SI investicije. S tem ni nič narobe, če ne bi ti načrti popolnoma ignorirali dejstva, da tam že več desetletij živi okoli 40 oseb. Skupaj z romskim svetnikom Moranom Jurkovičem z Lok smo na ustavnem sodišču leta 2016 izpodbijali občinsko prostorsko politiko. Sodišče je lani odločilo, da bo Jurkovič pravni interes za ustavno presojo imel šele v postopkih izdaje gradbenega dovoljenja ali odstranitve črnih gradenj. To se je zdaj zgodilo in odločba o rušitvi objekta do 31. maja, ki jo je prejel Jurkovič, nam omogoča, da prek sodišč napademo sistem kot celoto. Druge poti žal ni, saj občine jugovzhodne Slovenije in država nimajo interesa, da bi to vprašanje obravnavali celostno sistemsko. Amnesty International omogoča posamezniku, da bo prostorske načrte in odločbo vsebinsko izpodbijal na sodišču. Pri tem nas ne zanima odlog izvršitve rušitve. Želimo, da sodišče ovrednoti zakonitost prostorskih načrtov, ki popolnoma ignorirajo, da tam že več desetletij živijo ljudje.

Mejnik na področju spoštovanja posebnih pravil za dolgoletno tolerirana romska naselja je uspešna tožba iz leta 2014?

Začeli smo s primerom, ko je v postopku rušenja doma Roma v Dobruški vasi posameznik zaradi kršenja človekovih pravic iskal pravico na upravnem sodišču. Zatrjevali smo, da zakon o graditvi objektov ni ustaven, ker ne upošteva posebnosti romskih naselij, izhajajočih še iz Jugoslavije, ko so bili Romi socialno izključeni in segregirani. Zaradi te preteklosti so Romi upravičeni do posebnih pravnih pravil. Upravno sodišče je v tej sodbi iz leta 2014 prvič sprejelo argumente človekovih pravic, ustavilo postopek rušenja in zadevo vsebinsko prepustilo ustavnemu sodišču v odločanje. Razsodbo pričakujemo še letos. Po tem postopku smo na evropskem sodišču za človekove pravice (ESČP) sprožili še dve pritožbi družin iz Ribnice in Škocjana glede dostopa do vode ter še nekaj drugih postopkov glede sistemskih vidikov, ki jih neaktivna politika noče nasloviti. Po dolgih letih opozarjanja smo se odločili, da je treba take razmere končati, zato smo začeli postopke na sodišču.

Ali bi v preteklosti večjo vlogo lahko odigrala romska društva?

Morda romskim organizacijam niti ne gre zameriti njihov slabši angažma, saj so to zelo strokovne zadeve. Tudi sami smo imeli težave, da smo osvojili določeno znanje. Zdaj ko so prvi postopki na sodišču, se odpira pot tudi njim. Prve romske organizacije že najemajo odvetnike, da bodo tudi same izpostavljale ključne izzive na evropskem sodišču. Ti postopki so še na stopnji priprave, v letu dni pa bo na ESČP vloženi vsaj nekaj primerov.

Kako blizu smo sistemskim rešitvam?

Ne bi rekel, da se te že nakazujejo. Daleč od tega. Vse slovenske oblasti so delovale zelo pragmatično. Ko je nastal problem, so ga pogasile z nekaj finančnimi sredstvi, v občinah in državi pa je šlo življenje naprej, kot da se ni nič zgodilo. Konkreten primer gašenja požarov je zadnja vladna trimilijonska finančna podpora občini Novo mesto za urejanje naselja Žabjak, v primeru katerega prostorski načrt sploh še ni bil sprejet. Na slepo zagotavljanje sredstva – se mi zdi nespametno, nestrategično in nesistemsko. Vse vlade so bile brez strategije, kako ravnati z romsko manjšino. Še vedno ne vemo, do kdaj želimo, da sto odstotkov romskih otrok konča osnovno šolo in se 30 odstotkov odraslih Romov zaposli. Za to je odgovorna predvsem politika, ki je vsa ta leta domače izzive človekovih pravic postavljala na stranski tir.

A upanje verjetno obstaja, da bodo sodni postopki aktivirali državo?

V primeru iskanja rešitve za Loke nimamo sogovornika ne na vladni ne na občinski ravni. Občina je lani na razpis ministrstva za gospodarstvo prijavila projekt razselitve prve družine z Lok [za izselitev Jurkovičeve družine so zaposili za 15.000 evrov], a je bila zavrnjena, ker uradno to ni romsko naselje [krški občinski svet je leta 2002 sprejel sklep, da Lok ne bo legaliziral]. Pred tem razpisom smo pol leta opozarjali ministrstvo, da zakonodaja ni ustrezna, ker ne dovoljuje financiranja projektov v nelegalnih naseljih, kot so Loke. Država je torej vedela za težavo, a stroka in politika nista želeli posredovati – zato smo, kjer smo. Sodišča zato niso le upanje, ampak so edino upanje. Drugo vprašanje pa je odgovornost nosilcev političnih funkcij. A to bodo, če bodo želeli, uveljavljali Romi sami.

- **Evropski milijoni za čezmejni turizem. Jože Pojbič. Delo, 18.11.2017, str. 16**

Interreg Slovenija-Madžarska. Pri dveh od sedmih projektov udeleženi RIS Dvorec Rakičan – Potovanje s konjskimi vpregami in muzej na prostem

Rakičan – Javni zavod Raziskovalno izobraževalno središče (RIS) Dvorec Rakičan se iz znanstveno-izobraževalne ustanove počasi razvija še v turistično. Glede na nedavne rezultate tretjega razpisa za dodelitev evropskih sredstev iz programa Interreg Slovenija-Madžarska bo to spreminjanje lahko še hitrejše.

Zavod je namreč udeleženi v dveh od sedmih projektov za sofinanciranje in oba sta usmerjena v razvoj trajnostnega turizma ter povezovanje obmejnih območij Slovenije in Madžarske. Največ si obetajo od projekta Turizem s konji (Horse based tourism – HBT), kjer je vodilni partner zavod Nazaj na konja iz Cirkovc pri Ptuj, sami pa so skupaj z muzejem Helikon v gradu v madžarskem Blatenskem Kostelu (Keszthelyu) projektni partnerji. Skupaj bodo oblikovali turistično ponudbo popotovanja s konjskimi vpregami na treh posebej prirejenih, večjih kočijah, pri čemer bi gostje spoznavali pokrajino in zanimivosti obmejnega območja Slovenije in Madžarske, prenočevali v glampingu pri Ptuj ali v sobah v Dvorcu Rakičan ter spoznavali zgodovino kočijaštva prek manjšega muzeja v rakičanskem dvorcu in velike zbirke kočij iz muzeja v Blatenskem Kostelu.

Želja so hibridne kočije

»Ker imamo v dvorcu tudi konjušnico in dvajset konj, v kočijaštvu in potovanjih s kočijami vidimo priložnost in tržno nišo, zato bi radi postali središče te dejavnosti ne samo za Pomurje, ampak tudi čezmejno,« pravi direktor RIS Dvorec Rakičan Robert Celec. Zato so se s projektoma, ki bosta, če bosta potrjena, nadgradnja zdajšnjega HBT, prijavi še na razpisa za

Interregova sredstva Slovenija-Avstrija in Podonavje. »Ponudili smo precej drzno idejo, za katero upamo, da bo uspešna. V sodelovanju z mariborsko univerzo bi namreč radi razvili hibridne kočije, ki jih bodo vlekli konji, dodatno pa bi imele še električni pogon. Tako bi razbremenili konje, potovanja bi lahko bila daljša, kočije bi lahko sprejele od 15 do 20 potnikov, doživetje pa bi ostalo enako,« pravi Celec.

Drugi projekt, v katerem je zdaj udeležen RIS Dvorec Rakičan, je Back in the day, s katerim se bodo s pomočjo največjega madžarskega muzeja na prostem Göcseji Muzeum pri Zalaegerszegu pripravljali na gradnjo svojega muzeja na prostem na travniku ob parku rakičanskega dvorca. »Izobraževali se bomo in nabirali izkušnje pri najboljših na Madžarskem, kot zametek našega muzeja na prostem bomo v sklopu projekta postavili tradicionalno peč za žganje gline, morda pa tudi že kakšno muzejsko stavbo. Pozneje bomo kandidirali za sredstva za nadaljnjo postavitev muzeja.«

Prek omenjenih dveh in še drugih projektov RIS Dvorec Rakičan postopoma in v skladu s kulturnovarstvenimi smernicami tudi obnavlja rakičanski dvorec, katerega upravljavec je, in mu daje nove vsebine.

- **Begunec v labirintu birokracije. Tekst: Boštjan Videmšek. Delo, Sobotna priloga, 18.11.2017, str. 3**

Ahmad Shamieh

Včasih sedim v lokalu in opazujem starše, kako se brezskrbno igrajo z otroki. Takrat v mojemu srcu zagori požar bolečine. Spomnim se na svoje otroke in ženo, na vse trpljenje. Tudi žival trpi, če ji vzamejo otroke. Zakaj jaz? Zakaj so mi to storili? Tako se, neuspešno zadržujoč solze, v ljubljanskem Rogu sprašuje utrujeni 45-letni Ahmad Shamieh iz Daraje v okolici Damaska, ki ga slovenske oblasti nameravajo izgnati na Hrvaško. Ahmad je psihološka žrtev birokracije, enega ključnih orožij evropske in slovenske vojne proti beguncem in migrantom.

V Sloveniji živi – bolje rečeno životari – že dvajset mesecev. Podobno kot več sto tisoč prebivalcev njegove opustošene domovine se je na začetku leta 2016 po tako imenovani balkanski begunski poti iz Sirije prek Turčije, Grčije, Makedonije, Srbije, Hrvaške in Slovenije odpravil proti Nemčiji, kjer živi njegova najstarejša hči. V Slovenijo je vstopil v večji skupini beguncev in pot nadaljeval proti Avstriji. Avstrijski policisti so ga, edinega v skupini, brez kakršnega koli razloga ali pojasnila ustavili in ga vrnili v Slovenijo. Slovenski policisti so ga »namestili« v postojnski center za tujce, dejansko zapor. Ahmad si po štirih letih vojne in peklenkih tednih, preživetih na begunskih poteh, sploh ni mogel misliti, da se je v trenutku, ko bi lahko vsaj približno svobodno zadihal, zanj začelo dolgotrajno obdobje mučenja in neopisljive tesnobe, neposredne posledice razčlovečenega birokratskega aparata. »Nisem vedel, kakšne so moje pravice, kaj naj naredim. Povsod so bili policisti. Nikamor nisem smel. Je to Evropa? Sem za to bežal? Sem morda človek? Kaj je narobe z menoj?«

V Postojni je Ahmad zaprosil za azil – kaj dosti izbire ni imel. In v vsakem primeru je želel ostati »v Evropi«. Oblasti so ga preselile v azilni center na Kotnikovi ulici v Ljubljani. Nato so se začele težko predstavljljive težave. V Grčiji ga niso popisali. Na Hrvaškem so ga – čeprav je bila dublinska uredba Evropske unije, ki predvideva, da se morajo prosilci za azil vrniti v državo, v kateri so vstopili v Evropsko unijo, v času, ko je bila balkanska pot »odprta«, začasno zamrznjena. Toda evropsko sodišče je pred časom – na prošnjo slovenskega vrhovnega sodišča, ki se je nanj obrnilo pri razsojanju o Ahmadovem primeru (mnenje pri prazlagi dublinske uredbe) – izrazilo mnenje, da je bil dublin II. veljaven tudi v času odprtega humanitarnega koridorja. Prevedeno: Sloveniji ni treba obravnavati Ahmadove prošnje za azil. Evropski sodniki so tako slovenskemu ministrstvu za notranje zadeve dali zeleno luč za deportacijo Ahmada na Hrvaško, kamor je Slovenija v sklopu omenjene direktive v zadnjem letu izgnala najmanj šestnajst ljudi, v zadnjih tednih pa Nemčija v tišini begunce množično vrača v Grčijo, moderno »človeško deponijo«.

Birokratski proces je trajal sedemnajst mesecev in potekal v treh državah hkrati. Ahmad je potrpežljivo čakal in vmes zavrnil možnost, da bi se preselil v Avstrijo, saj je avstrijsko sodišče odločilo, da ga februarja na avstrijsko-slovenski meji avstrijski varnostni organi ne bi smeli zavriniti. Ahmad bi težko bolj jasno pokazal, da želi ostati v Sloveniji, ki jo ima za svojo »drugo domovino«, a slovenske oblasti ostajajo neomajne. In to kljub temu, da razlaga evropskega sodišča ni zavezujoča – države članice EU namreč lahko uporabijo tako imenovano diskrecijsko pravico, ki jim omogoča, da brez pojasnjevanja same odločajo o vloženih prošnji za azil. Če bi Slovenija uveljavila to pravico, bi Ahmed lahko ostal. Tako pa v eksistencialnem krču čaka na – deportacijo.

Ahmad o vojni v Siriji ne govori veliko. To je samozaščitni mehanizem, značilen za ljudi, ki so videli in doživeli preveč. Daraja, od koder prihaja, je bila v prvi polovici leta 2011 prizorišče miroljubnih protestov proti režimu predsednika Bašarja al Asada. Odgovor režima je bil brutalen. Uporniki so se oborožili. V vojno so vstopili številni zunanji igralci. Država je z(a)gorela in z njo vred oblegana Daraja.

Ahmad je vse življenje trdo delal. V zadnjih letih pred vojno – po lastnih besedah – tudi po dvajset ur na dan. Imel je svojo trgovino in mehanično delavnico. Posli so cveteli, družina je dobro živela. Računal je, da bo lahko začel uživati sadove svojega trdega dela. A ravno ko je kupil hišo in se želel »umiriti«, je izbruhnila vojna. Ni hodil na proteste. »Živel sem za družino in za mir. Nikogar nisem podpiral ...« Padale so bombe in granate, umirali so prijatelji in znanci. Tudi Ahmed je bil ranjen. Potem je na televiziji videl nemško kanclerko Angelo Merkel, kako je sirske begunce vabila v Nemčijo. Verjel je, da ga bo Evropa pričakala kot ... človeka. Pridružil se je koloni na begunski poti. Njegov 23-letni sin je ostal v Turčiji. V Siriji je ostala žena s tremi hčerkami; danes so stare 11, 14 in 17 let. Ahmadov namen je bil, da se mu, ko bo v Evropi dobil azilni status, v skladu s pravili o združevanju družin(e) pridružio.

»Dublin II. zame pomeni smrt. Zadnjih nekaj let sploh nisem živel ... Zelo slabo spim. Zbolel sem. Izgubil sem zobe, imam hude težave z ožiljem, tresem se, močno se mi je poslabšal vid. Politika me obravnava, kot da sem žival. Kot da nimam človeških potreb. Ljudje pa so v Sloveniji do mene izjemno dobri. Čudoviti. Pomagajo mi na vsakem koraku. Zato pravim, da je moja duša v Sloveniji, srce pa v Siriji. Slovenija je postala moja druga domovina. Tu bi rad ostal. Vojna se še ne bo končala – želim si, da bi se mi v Ljubljani pridružila družina,« iz Ahmada letijo s težkimi čustvi in globoko patino zaznamovane besede. Slovenske besede – po slabih dveh letih bivanja v azilnem domu na Kotnikovi tekoče govori slovensko.

»Veliko bi lahko dal slovenski družbi in državi. Kar nekaj uporabnega znanja imam. Sem avtoklepar, mehanik, voznik, frizer, brivec; lahko bi bil prevajalec. Rad delam, brez dela ne obstajam. Rad bi pomagal po najboljših močeh. Toda živim v zaporu, nič ne smem, nikamor ne morem, komaj obstajam.« Ahmad hodi zgodaj spat in zgodaj vstaja. To navado je prinesel od

doma. Vsak dan od osmih do petih ga je mogoče najti v Rogu, kjer striže in brije – mimoidoče, turiste, aktiviste, prosilce za azil. Sodeluje z migrantskim centrom Second Home, kuha, prevaja ... Postal je, kot se reče, »mestna faca«. Kljub birokratski dramati, vojnim travmam, boleznim, ločenosti od družine in slabim razmeram za življenje je Ahmad – kolikor grozno že zveni ta suhoparni jezik – skoraj šolski primer »uspešne integracije«. Govori jezik nove države, je »socializiran«, odlično vpet v okolje in »uporaben« na trgu dela. A za birokrate tudi to ni (bilo) dovolj. »Ko slišim besedo Hrvaška, vztrepetam. Zame to zveni kot grožnja, kot konec sveta. Ne zaradi Hrvaške, temveč zato, ker bi moral vse začeti znova. Tu sem pustil dve leti. Naredil sem vse, da bi se vključil v družbo. Uničen sem, izžet. Vsaj eno leto bi trajalo, da bi se uredili vsi papirji ...«

Pred tedni so aktivisti na ustavno sodišče naslovili ustavno pritožbo, to pa je sploh ni hotelo obravnavati. Ta teden so organizirali tiskovno konferenco in Ahmadov primer poskušali nekako pripeljati na sejo vlade. Ahmad in prijatelji so ostali brez pravnih sredstev. Deportacija se lahko zgodi kadar koli. Danes, jutri, morda že včeraj ponoči. Odločitev bo – v vsakem primeru – politična. Zato Ahmad zadnjih nekaj dni ne spi v azilnem domu, temveč pri prijateljih, ki ga varujejo. Še vedno je na potezi ministrstvo za notranje zadeve, ki je skupaj z vlado do zdaj dosledno izvajalo protibegunsko, odvračilno politiko. Če bodo tudi uradno naredili »izjemo«, je slišati, se bojijo, da bo prišlo do precedensa in se bo »usulo«.

Ni človeka, ni problema.

- **Končna postaja našega vlaka je neodvisnost. Intervju: Alex Salmond, nekdanji škotski premier politik in aktivist, ki je vse življenje posvetil boju za neodvisnost Škotske. Pogovarjal se je: Branko Soban, Strasbourg. Delo, Sobotna priloga, 18.11.2017, str. 7/8**

Nekdanji škotski premier

Alex Salmond

Politik in aktivist, ki je vse življenje posvetil boju za neodvisnost Škotske. Škotsko nacionalno stranko (SNP) je vodil dobri dve desetletji. Sedem let je bil tudi premier. Prav pod njegovim vodstvom je vlada v Edinburgu v dogovoru z Londonom leta 2014 pripravila referendum o samostojnosti, na katerem je večina sicer glasovala proti neodvisni Škotski. Takoj po objavi izidov je odstopil. Vodenje vlade je prevzela Nicola Sturgeon.

Alex Salmond, ki bo letos dopolnil 63 let, je morda prav zaradi referenduma o neodvisnosti danes zagotovo eden najbolj znanih Škotov. Toda v pogovoru odločno zavrne to mojo domnevo. »Ne, najbolj znan Škot je moj prijatelj sir Sean Connery, filmski James Bond, ki ga občuduje in spoštuje ves svet,« mi med smehom odvrne v Strasbourg. »Najprej on, šele potem pridemo na vrsto vsi drugi Škoti,« doda, ko naredi požirek kave. In se potem brž preseli k nogometu in nedavni tekmi med Slovenijo in Škotsko v Ljubljani, ki je pokopala obe enajsterici.

»Škoda, da se je končalo tako, kakor se je. Slovaška si ni zaslužila drugega mesta. Tam bi morala biti ali Škotska ali Slovenija!« potoži Salmond, ki ni le učinkovit politik, ampak tudi velik nogometni navijač. Izključno škotske reprezentance in škotskih klubov kajpak. Klubom z južnega konca Otoka ni niti najmanj naklonjen. In vladi v Londonu, vsem prejšnjim in zdajšnjim, seveda tudi ne. Ko je v teh dneh izšla knjiga letos umrlega pesnika, dramatika in igralca Heathcota Williamsa o zunanjem ministru Borisu Johnsonu z naslovom The Blond Beast of Brexit, se zdi, kakor da bi avtorju prav Alex Salmond svetoval, kaj naj napiše na njeno naslovnico ...

Pred časom je zaradi vojne v Iraku, v kateri je Britanija zvesto podpirala ameriško popolnoma zgrešeno politiko na Bližnjem vzhodu, začel proces odstavitve takratnega premiera Tonyja Blaira. Impeachment seveda ni bil uspešen, toda ko je postal škotski premier, je na njegovo mizo prišla pobuda, da bi Tonyja Blaira sami aretirali, če bi prišel na Škotsko.

Alex Salmond slovi kot politik, ki nima dlake na jeziku. Je neusmiljen kritik vlade v Londonu, ki je po njegovem premalo socialno naravnana. Sam se je kot (levosredinski) škotski premier vedno zavzemal za brezplačno izobraževanje za vse, za Britanijo brez jedrskega orožja in za bolj pravično porazdelitev denarja, ki praviloma vselej konča v žepih korporacij, za socialne programe pa ga začuda vedno zmanjka. Na Škotskem je njegova vlada zvesto sledila tej izrazito socialno naravnani politiki, toda na London z njo seveda ni zmožla odločilneje vplivati.

Rojen je bil na zadnji dan leta 1954 Linlithgowu, manjšem mestu, ki leži kakšnih trideset kilometrov zahodno od Edinburga. Nedaleč stran od njegovega rojstnega kraja stoji palača, Linlithgow Palace, ki je bila od 12. stoletja sedež škotskih kraljev. Z dedom, ki je bil vodovodar, sta pogosto hodila tam okrog. Dedkove zgodbe so bile njegova prva lekcija o tragični in krvavi škotski zgodovini. »A dedek me pravzaprav ni učil zgodovine. Učil me je o življenju. In o tem, kako tudi navadni ljudje lahko včasih odločilno spremenijo tok dogajanja,« pravi Salmond in doda, da glavni motorji napredka človeštva pravzaprav niso bili ne Karl Marx ne proletariat in ne kralji, ampak vselej predvsem navadni ljudje.

»Ti so me naučili mnogo stvari. Mnoge moje najboljše misli in govori so nastali prav na podlagi srečanj z njimi,« pove. To zagotovo velja tudi za idejo o neodvisnosti Škotske, ki ga spremlja, odkar je pred več kot štirimi desetletji vstopil v politiko. To pove tudi v knjigi The Dream Shall Never Die, ki je nastala na podlagi dnevnika, ki ga je pisal med kampanjo za referendum. In tej ideji o neodvisnosti Škotske ostaja zvest tudi danes.

Tri leta po škotski izkušnji je svoj referendum o neodvisnosti pripravila tudi Katalonija. Kako na Škotskem spremljate in ocenjujete dramatično dogajanje v Barceloni?

Odkar sem v politiki, zagovarjam tezo, da ne kaže nikoli svetovati nikomur, kako naj glasuje. Še najmanj takrat, ko gre za glasovanje o neodvisnosti. Ljudje naj sami odločajo o vsem, kar bi radi povedali in naredili. Zato sem bil odločno proti vsakršnemu poskusu vmešavanja v naš škotski referendum. In enako sem svetoval tudi v primeru Katalonije. Ljudje imajo pravico povedati svoje mnenje. Toda to, kar se je na volilni dan dogajalo v Barceloni, seveda ni več le problem Katalonije in Španije, ampak problem vseh, ki uradno še prisegajo na demokracijo. To je torej problem vse Evrope. Kajti surovo obnašanje španske vlade in njene policije je bilo milo rečeno sramotno. Groza! Kaj takšnega se v demokratični državi ne bi smelo dogajati. Scene, ki smo jih gledali po televiziji, so bile resno svarilo za Španijo in za vso Evropo. Nils Muižnieks, komisar Sveta Evrope za človekove pravice, je zahteval preiskavo. Pri tem ga popolnoma podpiram. Samo španska preiskava ni dovolj. Sramoto iz Barcelone mora raziskati in obsoditi Svet Evrope. Strasbourg in ne Madrid.

Ste torej za neodvisno preiskavo grobega posega policije na voliščih in kasnejših ukrepov zoper tiste, ki so pripravljali referendum?

Seveda. Generalni sekretar Sveta Evrope Thorbjørn Jagland je sprva poskušal nekoliko umiriti stvari. Govoril je o španski ustavi in njenem spoštovanju. Toda španska ustava je popolnoma irelevantna za Svet Evrope. In neodvisnost Katalonije po svoje tudi. Naša tema je izključno evropska konvencija o človekovih pravicah. In njen 10. člen, ki govori o svobodi izražanja in ki ga je španska vlada grobo poteptala. Ta konvencija je nad špansko ustavo. Zato v Svetu Evrope – in v Evropski uniji kajpak tudi – ne bi smeli zgolj opazovati, kaj se dogaja. Nespoštovanje konvencije je namreč nedopustno in ga je treba kaznovati. Brez vsakršnega strahu. Španija je namreč že štirideset let članica Sveta Evrope in bi zato morala biti zgled drugim, zlasti tistim mladim državam, ki so se kasneje pridružile tej organizaciji. Ne nazadnje je o spoštovanju demokracije prav tu, v Strasbourgu, aprila letos govoril tudi španski kralj Filip.

Ki pa potem začuda ni obsodil nasilja nad Katalonci. Še huje, razglasil jih je za nelojalne državljane Španije ...

Prizori iz Barcelone so bili v resnici strašni. Na srečo ni bil (še) nihče mrtev. Vsakdo, ki je ukazal tovrstno nasilje, bi moral odgovarjati za to sramoto. Na dlani je, da je bil premier Mariano Rajoy pod velikim pritiskom. Pod pritiskom falangističnih elementov v Španiji, ki so še vedno živi. Tako se je nekoč obnašal njegov predhodnik José María Aznar, ki je vedno zagovarjal trdo linijo. Vsi se še vedno dobro spominjamo njegove sramotne podpore vojni v Iraku, ki se je tudi zanj končala s katastrofo. Mariano Rajoy ne bi smel dovoliti, da se položaj v Kataloniji še dodatno zaostre. Vlada je s takšno politiko namreč sama poskrbela, da so independistas, zagovorniki neodvisnosti, z dostojanstvenim ravnanjem v bistvu okrepili svoje pozicije. Tudi zato ker na nasilje niso odgovarjali z nasiljem. Vlada bi ljudem preprosto morala dovoliti referendum, tako kot je bilo pri nas na Škotskem. Kjer je bilo vse popolnoma legalno in legitimno.

Madrid se je pri svojem ravnanju ves čas skliceval na ustavo. Toda ta je že zdavnaj zastarela, saj je bila napisana takoj po smrti generala Franca.

Res je. Toda stvari so se kljub temu razvijale v pravo smer. Ta ustava, kot sem prebral, priznava katalonsko nacionalnost. Kasneje so si Katalonci v trdih pogajanjih z vlado v Madridu izborili tudi kulturno avtonomijo. Vse to, kar se zdaj dogaja v Barceloni, je v bistvu nekakšna geneza, nadaljevanje takratnega boja. Ustava je vsekakor nadvse pomemben dokument, ki pa mora odsevati demokratično realnost. Tudi željo po nacionalni samostojnosti in neodvisnosti.

In s tem seveda voljo naroda?

Definitivno. Katalonci so jasno povedali, kaj želijo. A vlada v Madridu tega očitno ni razumela. Z orkestracijo pritiskov, kot so bili denimo umik nekaterih bank iz Barcelone in drugi ekonomski ukrepi, je zgolj poslabšala položaj. To je cinizem brez primere. S takšnim ravnanjem se je v bistvu sama spravila v zdajšnji nadvse zagatni položaj. Njena taktika je bila popolnoma zgrešena. Preprosto bi morala privoliti v referendum, na katerem bi Madrid, skupaj z nasprotniki neodvisnosti Katalonije kajpak, morda celo zmagal. Tako pa je Mariano Rajoy z nespametnim in popolnoma krivičnim ravnanjem sam poskrbel za to, da mu ljudje preprosto ne bodo več zaupali. In nezaupljivost do Madrida se bo samo še povečevala, iz generacije v generacijo. Težko bo živeti v takšni državi. Kajti če ljudje nimajo pravice, da na demokratičen način povedo svoje mnenje, potem pridejo na vrsto drugi scenariji. V svetu je veliko takšnih primerov. Nasilje namreč vselej rojeva zgolj nasilje. Zgodovinske izkušnje to jasno kažejo. Zato Madridu svetujem, naj spremeni taktiko in začne resen dialog z Barcelono.

Ljudem je preprosto treba prisluhniti.

Arabski rek jasno pravi, da ko je beseda prepovedana, potem začnejo govoriti pesti!

Tu ni kaj dodati. V zgodovini je bilo že veliko takšnih primerov. Problem je, da se politika nikoli ničesar ne nauči iz zgodovine.

Je med dogajanjem v Kataloniji in Škotsko mogoče potegniti kakšne vzporednice?

Ne, ni vzporednic. Katalonija ni Škotska in Škotska ni Katalonija. Vsak narod si namreč piše svoje zgodbe. Ki znajo biti včasih nadvse bridke in tragične. Prijateljem v Kataloniji zato ves čas govorim, da smo se na Škotskem za naš referendum trdo borili vsaj šestdeset let. Vztrajali smo, dokler nam vlada v Londonu – kljub neskončni aroganci – ni priznala, da imamo pravico do referenduma. Da Škoti lahko sami odločamo o svoji usodi. In ta proces je ves čas vodila izključno škotska vlada, ne tista z londonskega Downing Streeta. Ta bi namreč najraje storila vse, da referenduma sploh ne bi bilo. Zato London ni skrival zadovoljstva nad izidom. Toda ne glede na rezultat je bil referendum pred tremi leti vendarle velik praznik demokracije. Ne samo za Škote, tudi za vso Veliko Britanijo. In vse se je končalo brez nasilja. Škoda, da se španska vlada iz te lekcije ni ničesar naučila. Katalonski independistas pa se morajo seveda zavedati, da bo boj za neodvisnost zelo dolg proces.

Španska vlada o tej temi sploh ni hotela razpravljati z Barcelono in je glavne zagovornike neodvisnosti posadila za rešetke ali pa jih je sama pogrnala v tujino. London je v bistvu ves čas govoril z vami?

A samo zaradi našega vztrajanja. Tudi v Londonu niso sprva hoteli nič slišati o referendumu. Zamisli o odhodu iz britanskega kraljestva so se jim zdele preprosto smešne. Zato je bil to v resnici zelo dolg proces. Leta 1949 je denimo kar 2,5 milijona polnoletnih Škotov podpisalo peticijo za restavracijo, ponovno ustanovitev škotskega parlamenta. Toda proces decentralizacije, devolution, kot se temu pravi po angleško, je trajal in trajal. Škoti smo svoj parlament, kot gotovo veste, tako znova dobili šele petdeset let kasneje. Pol stoletja po peticiji. Bilo je leta 1999. Dolgo je trajalo, da smo vlado v Londonu posadili za pogajalsko mizo. Toda zgodilo se je.

Kakšna je današnja podpora škotski neodvisnosti?

Položaj je boljši, kot je bil na referendumu leta 2014, ko smo za las izgubili. Takrat je za neodvisno Škotsko glasovalo natančno 44,7 odstotka volivcev. Zdaj je razmerje tam okrog 50:50. Napredek je seveda ogromen. Ko sem leta 2012, po podpisu dogovora s takratnim britanskim premierom Davidom Cameronom, v bistvu tudi uradno napovedal referendum, je bilo za neodvisnost vsega 20 odstotkov Škotov, torej bistveno manj od kasneje doseženih 45 odstotkov. A s kampanjo za neodvisnost se je podpora naši ideji vztrajno povečevala. Po referendumu so mi ljudje govorili predvsem: Hvala! In žal mi je! Žal zato, ker sami v sebi niso našli dovolj poguma, da bi glasovali za neodvisnost. Stoletja nadvlade angleške elite so pač opravila svoje. Toda današnja Škotska prav zato ni več tista Škotska, ki smo jo in ste jo poznali pred referendumom. Škoti s(m)o postali bolj odločni, politično bolj ozaveščeni in bolj aktivni. Zato mnogi komaj čakamo na novo priložnost, da glasujemo za.

Kdaj bo novi referendum?

Zagotovo pred novimi škotskimi volitvami, v letu 2020 ali 2021. Toda vse bo seveda odvisno od brexita. Pod kakšnimi pogoji in kako bo Velika Britanija odšla iz Evropske unije. Britansko slovo od Bruslja bo idealna priložnost za ponoven preskus, kaj Škoti pravzaprav hočemo. Prepričan sem, da bo takrat večina glasovala za samostojnost. Končna postaja našega vlaka je namreč lahko samo neodvisnost. In nič drugega.

Bo Škotska v primeru neodvisnosti ostala v Evropski uniji?

To je naš cilj, že vse od prvih idej o referendumu. A še bolj pomembno kot članstvo v Evropski uniji je seveda ostati del evropskega ekonomskega prostora. Našo priložnost vidimo predvsem v tesnejšem povezovanju z našimi sosedami s severa Evrope. Z Irsko, Norveško, Dansko, Finsko, Islandijo, Švedsko. Tu ne bi smelo biti težav. In ko poskrbiš in utrdiš ekonomske povezave, politika običajno zelo hitro sledi gospodarskim tokovom.

- **Ponižani Katalonci in lekcije ob njih. Tekst: Anton Rupnik. Delo, Sobotna priloga, 18.11.2017, str. 8-9**

Pravica do samoodločbe

Nihče ne more govoriti, da spoštuje človekove pravice, če ni sposoben zagotoviti narodnostnih, jezikovnih in kulturnih pravic svojim narodom. Česa bi se morali politiki po vsem svetu naučiti iz katalonske lekcije?

Prizor iz Barcelone sredi septembra 1972: v nabiti polni gostilni sivolasi gospod očitno prisluškuje našemu pogovoru, a ne zdrži, da nas ne bi vprašal, kateri jezik govorimo oziroma od kod smo. Na moj odgovor, da je jezik slovenski in da smo iz Slovenije oziroma Jugoslavije, nekako ni hotel reagirati. Pa sem ga (po francosko) vprašal, ali govori katalonsko. »Pssst!« mi je s kazalcem na ustih dal vedeti, da tega ne smem tako spraševati, sploh pa ne tako glasno. »To je prepovedano!« je dodal. Jezik večmilijonskega ljudstva, naroda in prepovedan v matični domovini? Kdaj in kje se je v Evropi dogajalo še kaj podobnega? Nas, Slovencev, seveda ni treba dolgo spraševati: skoraj tri desetletja so pod fašistično prepovedjo govorjenja maternega jezika morali živeti primorski Slovenci, Štajerci pa štiri leta pod Hitlerjem.

So pač (bile) diktature in totalitarni režimi precej različni, ko gre za tlačenje temeljnih pravic narodov do (vsaj) lastnega jezika. Ne samo leta 1972 – tudi v najhujših časih stalinskega terorja se v boljševističnem režimu ni dogajalo, da bi se predstavnik nekega neruskega naroda moral v javnosti sramovati ali si ne upati govoriti v maternem jeziku. Res je, da je sovjetski režim desetletja načrtno naseljeval ruskojezične ljudi v neruske predele imperija – ni pa neruskim prebivalcem s predpisi prepovedoval govoriti maternega jezika.

S Katalonci se je torej pol stoletja dogajal čisti fašistični etnocid. Tako namreč pravimo sistematičnemu iztrebljanju nekega etnosa, ljudstva, naroda, njegovega jezika in njegove kulture. Če pa se pol stoletja dogaja nekje takšno nasilje proti nekemu narodu, ki govori svoj jezik in ima svojo književnost, kulturo, če fašistični režim pol stoletja na najbolj načrten način hoče ta narod utopiti v matični imperijski narod, potem se morajo pokazati tudi hude posledice.

Sovjetska zveza in pravica do samoodločbe

Baltski narodi Estonci, Latvijci in Litovci so v približno enako dolgem obdobju morali doživljati načrtno priseljevanje Rusov in ruskojezičnih sovjetskih ljudi. V Latviji in Estoniji se je ob koncu sovjetskega imperija zgodilo, da sta imeli skoraj toliko ruskojezičnega prebivalstva kot lastnega. A ob razpadu sovjetskega imperija ni prišlo nikomur na misel, da bi Latvijcem ali Estoncem kdo oporekal pravico do lastne državnosti. Res je, da so vse te tri republike imele že pred vojno lastne in mednarodno priznane države. Pa tudi to ni bistveno; bistveno je, da ima narod, ki daje nekemu ozemlju ime, pravico, da si na tem ozemlju oblikuje lastno (nacionalno) državo. Kaj pa v »demokratični« Španiji?

Iz kolonialnega obdobja poznamo celo vrsto načinov nasilne asimilacije ali celo iztrebljanja podjarmljenih ljudstev. Evropski priseljenci v obeh Amerikah so dobesedno iztrebljali tamkajšnje prvobitne prebivalce. Potem se je po francoski revoluciji po Evropi širilo geslo »enakost, svoboda, bratstvo«, vendar je francoska oblast šele zdaj začela neusmiljeno uničevati nefrancoske jezike in kulture, kjer koli je politično zavladala (prav od tod še danes med Flamci v Belgiji velikansko nezaupanje do imperialne francoščine).

Pred dnevi smo v Delu lahko prebrali zgodovinski oris nastanka in razvoja ideje o samoodločbi narodov. Iz tehtne razprave izhaja, da so pravzaprav Leninovi boljševiki bili morda doslej edini, ki so tudi v praksi uveljavili to načelo. Prav spoštovanje načela samoodločbe narodov se jim je obrestovalo tako, da so jih včerajšnji nepriznani tlačani carističnega unitarnega režima pomagali reševati pred belimi carističnimi generali.

Naj raje ponazorim z zgodovinsko epizodo: beli caristični general Judenič je leta 1918 z močno vojsko prodiral prek Baltika proti Petrogradu, da bi v prestolnici v kali zatrli Leninov boljševistični režim. Na poti pa so mu pohod preprečili. Kdo? Estonci! In zakaj ravno meščanska vladavina na novo osamosvojenе majhne Estonije? Če bi caristični general Judenič zmagal nad boljševiki, bi ponovno vzpostavil stari caristični režim in Estonci (pa še Finci, Latvijci, Litovci ...) bi se lahko pod nosom obrisali za pravkar pridobljeno državnost, ki jim jo je na podlagi samoodločbe priznal Lenin.

Pravzaprav je malo znano o globokih razlogih, zakaj je maloštevilnim boljševikom uspelo zmagati v neskončno velikem ruskem imperiju. Znano je, da je Lenin vojakom na frontah in stradajočim ljudem doma obljubljal takojšnji mir brez osvajanj, kmetom pa zemljo. Manj znano pa je, da je Lenin vsem narodom carističnega imperija obljubljal pravico do samoodločbe. In jim jo je tudi zagotovil. Seveda je Stalin vse to pregazil, češ da se na pravico do samoodločbe lahko sklicujejo samo proletarci.

Kakor že kdo gleda na leninski boljševistični režim, pa enega bistvenega ne more spregledati: Lenin je centralizirani caristični imperij dal razdeliti po jezikovno-etničnih vidikih. Njegov mlajši učenec Josip Broz Tito se je v tem lahko učil pri Leninu in je podobno preoblikoval unitaristično jugoslovansko kraljevino v federacijo po jezikovno-narodnostnih merilih.

Ravno Leninu so se voditelji treh največjih zveznih enot (Rusije, Ukrajine in Belorusije) lahko decembra 1991 zahvalili, da so lahko preprosto razveljavili zvezno pogodbo iz leta 1922 in dali državno suverenost vsem nekdanjim sovjetskim republikam. Tudi ob razpadanju Jugoslavije smo se sklicevali na ustavno zajamčeno pravico do samoodločbe narodov in na (med)republiške meje.

Španija po Francovi etnocidni diktaturi

Zakaj je potreben tako obširen geografski in zgodovinski ekskurz za razlago drame okoli Katalonije? Zato, ker ne more nobena (velika) država trditi, da je demokratična, če in dokler ne omogoča svojim nematičnim narodom, da se zgodovinsko

izrečejo, kako in v kakšnih morebitnih povezavah želijo živeti. Ker pa smo danes vsi v Evropski uniji in ker so nas pred sprejetjem v to posvečeno demokratično združbo temeljito preverjali, kako spoštujemo tudi kolektivne narodnostne pravice, se morajo vsaj nasledniki tedanjih voditeljev EU zavedati, da se je dogajala velika hinavščina.

Španija je po Francovi fašistični etnocidni diktaturi sicer polepšala svojo »demokratično« državo z obetavnim demokratom kraljem Juanom Carlosom na čelu, ni pa bila sposobna priznati, da v Španiji ne živijo samo Španci (ki jih baje sploh ni), ampak tudi Baski, Katalonci pa še kdo. Postfrankistična Španija bi morala že prvi dan iskati federalistične rešitve, če bi zares hotela postati demokratična. Kajti nihče ne more govoriti o tem, da spoštuje človekove pravice, če ni sposoben zagotoviti narodnostnih, jezikovnih in kulturnih pravic svojim narodom. Španija bi lahko postala demokratična samo kot federacija, denimo po belgijskem vzorcu.

Katalonija tako vsiljuje vsej Evropski uniji na dnevni red tista zatajena vprašanja okoli resničnih človekovih pravic. Ker pa je bruseljski evropski establishment pretežno postimperialno konservativno obarvan oziroma ni sposoben zreti kruti resnici v oči, se dogaja, da je prejšnji predsednik evropske komisije Manuel Barroso žugal Škotom, da jih nihče ne bo priznal, da bodo izgnani iz EU, če se bodo odcepili. Jean-Claude Juncker samo nadaljuje predhodnikove grožnje, češ da EU ne bo nikoli priznala Katalonije. Ampak hkrati je koketiral s škotsko premierko in jo sprejel na obisk v Bruslju ...

Zloraba pooblastil v EU

Pa se vprašajmo: Kdo neki je sploh dal pooblastilo predsednikoma evropske komisije, da v našem imenu grozita tistim narodom, ki se hočejo samo emancipirati? Zakaj Junckerja vsaj v evropskem parlamentu nihče ne pokliče na odgovornost? Če je katalonska kriza izključno španska notranja zadeva – kot pravi Juncker –, potem bi moral predsednik evropske komisije najprej o vsem dosledno molčati! Samo z lastnim molkom bi zares dokazal, da se ne vmešava v (španske) notranje zadeve. Tako pa imamo v EU opravka z – zlorabo pooblastil. In očitno si nihče ne upa odpreti ust. Angela Merkel je dolžna neko solidarnost voditelju druge največje konservativne stranke znotraj EU (Marianu Rajoju), Emmanuel Macron se sam boji svojih Bretoncev, Korzičanov, Baskov in v imperialni maniri podpira enotnost postimperialne Španije. Tisti pa, ki bi morda z legitimacijo (vzorno ravnanje v primeru škotskih referendumov) pristavili demokratični piskrček – Britanci –, raje zapuščajo EU.

Če kdaj, so zdaj poklicani voditelji držav/narodov, ki so si svojo državnost pa tudi članstvo v EU izbojevali po načelu samoodločbe narodov, da prenesejo pouk iz lastne zgodovine tistim, ki še vedno ne razumejo, da je proces emancipacije narodov nezadržan. Noben imperij (Rusija, Kitajska, Turčija, Španija, Francija ...) ne bo mogel trajno znikati narodnostnih pravic svojim narodom. Pravico do samoodločbe si bodo izbojevali tudi na temelju zelo jasnih dokumentov Združenih narodov. Morda je vse premalo znano, da je prav prademokracija Francija med najbolj konservativnimi državami, ki ne privoli v nikakršen pogovor o nefrancoskih narodih znotraj velike Francije. Tudi to je značilen plod dvestoletne meščanske liberalne vladavine. Enakost (égalité) da – ampak samo za državno nacijo.

Če pa bi od katere (večje) nacije zares pričakovali, da se bo jasno postavila v bran samoodločbe narodov znotraj EU, bi to morala biti prav Nemčija. Nemci so se vendar združili na podlagi samoodločbe narodov. Nemčija je verjetno tudi zato v odločilnih časih odločilno podpirala Slovence (pa tudi Hrvate) pri osamosvajanju od nedemokratičnega unitarističnega režima Slobodana Miloševića. Tako bo Angela Merkel morala delati tudi izpit iz samoodločbe (evropskih) narodov.

Svetla zgleda: Švica in Belgija

Ker pa konservativno vladana EU očitno nima več politične modrosti kakšnega Helmuta Kohla, bo verjetno treba iskati rešitve na platformi Združenih narodov. To bo/bi bil poraz evropske združevalne ideje.

In česa bi se morali politiki po vsem svetu naučiti iz katalonske lekcije? Najprej tega, da matični imperialni narodi izgubijo pravico do tega, da bi še naprej silili v skupno življenje tiste narode, ki so jim v zgodovini prizadeli težko odpustljive krivice. Španci še dandanes grobo žalijo Katalonce, ko jih s pendreki pretepajo samo zato, ker bi Katalonci radi po demokratični poti povedali, da jih imajo dosti. Po frankističnem etnocidu bi nova Španija, če bi se zares hotela preoblikovati v demokratično državo, morala dati svojim dotlej krvavo tlačnim narodom vse narodnostne pravice, ki jih dosegajo drugod po svetu. Šele potem bi lahko pričakovala, da bodo ti (razžaljeni) narodi sploh pripravljeni živeti skupaj v kakšni iberski federaciji. Naj v tej zvezi omenim dve državi, ki sta pogojno lahko vzorec za reševanje katalonskega vozla: Belgijo in Švico. Obe sta federaciji. Švica ima večstoletno tradicijo sožitja ljudi raznih jezikov. Predvsem pa v Švici nikoli ni nihče nikogar silil, da mora ostati ali pristopiti združbi suverenih kantonov. Nasprotno, Švicarjem so se kar ponujale sosednje pokrajine, pa jih niso sprejeli v (kon)federacijo (nazadnje po prvi svetovni vojni Vorarlberg).

Belgija pa ima na voljo bogato izkušnjo demokratizacije, se pravi decentralizacije v zadnjih desetletjih, ko se je postopoma iz poprej unitaristične (frankofonske) kraljevine spreminjala in postala vzorec strpnega iskanja rešitev za enakopravnost vseh jezikov in kultur. V Belgiji ima danes denimo nemško govoreča skupnost, ki ne predstavlja niti enega odstotka vsega prebivalstva, (skoraj) enak status kot obe največji deželi, Flandrija in Valonija. Belgija pa še vedno vleče za seboj zgodovinsko hipoteko. Večinsko flamsko ljudstvo se je moralo več kot sto let bojevati, da si je izborilo jezikovno in kulturno enakopravnost. Danes je vse drugače: v Belgiji dejansko vladajo Flamci, saj se brez njihovega soglasja ne more nič zgoditi. Zgodovinsko užaljeni in poniževani Flamci so zdaj pred dilemo, ali lahko pozabijo vse, kar so morali v ne tako davnih časih pogoltniti.

Zato se preganjani Katalonci zatekajo v Belgijo, še zlasti k Flamcem.

- **Ustavna obtožnica brez podpore. Z. P. Delo, 20.11.2017, str. 1**

Anketa Dela. Gre za potezo opozicije pred parlamentarnimi volitvami, ocenjuje večina anketirancev – Veliko neopredeljenih

Ljubljana – Ustavna obtožnica proti predsedniku vlade Miru Cerarju ni upravičena, ugotavljamo v tokratni anketi Dela.

Tako meni 40 odstotkov vprašanih, slaba tretjina pa, da je upravičena.

Predlog ustavne obtožnice, ki bo uvrščen na dnevni red enkrat po 1. januarju 2018, bo hkrati tudi uvod v začetek predvolilne kampanje pred parlamentarnimi volitvami. Opozicijska SDS hoče prepričati večino v državnem zboru, da je premier Miro

Cerar ustavil postopek deportacije sirskega begunca Ahmada Shamieha, a je malo možnosti, da bo obveljala takšna interpretacija.

Proti mladi in stari

Tudi javno mnenje se zdi trenutno bolj na strani tistih, ki menijo, da ustavna obtožnica proti predsedniku vlade ni upravičena, vendar je veliko tudi takšnih, ki se pri tem vprašanju niso znali opredeliti.

Z ustavno obtožnico se strinjajo skoraj vsi podporniki SDS, ki so sodelovali v anketi, prav tako podporniki SNS. Odločno zavračanje obtožnice zaznavamo med podporniki SMC, SD, tudi med podporniki Levice, proti pa so tudi študentje, anketiranci v starostni skupini 18 do 24 let in tudi starejša populacija.

Kdorkoli je vlagal ustavno obtožnico z računico, da bi lahko z njeno pomočjo pridobival politične točke, se je, če sodimo po izsledkih ankete, pri tem uštel, saj večina v anketi odgovarja, da ustavna obtožnica ne bo vplivala na njihovo izbiro na volitvah.

- **Volivci pričakujejo ostro predvolilno kampanjo. Zoran Potič. Delo, 20.11.2017, str. 2**

Anketa. Dela Ustavna obtožnica je že napoved, da se bližajo parlamentarne volitve – Begunci z vojnih območij predstavljajo problem

Ustavna obtožnica proti predsedniku vlade Miru Cerarju zaradi domnevnega posega v postopek izročitve sirskega begunca Ahmada Shamieha na Hrvaško se predlagateljem politično ne bo obnesla. V tokratni anketi Dela namreč ugotavljamo, da ravnanje vlade oziroma predsednika vlade v tem primeru ne more predstavljati dovolj tehtne podlage za ustavno obtožnico proti predsedniku vlade.

Na začetku nas je zanimalo, kako slovenska javnost oziroma sodelujoči v anketi dojemajo begunce z vojnih območij Bližnjega vzhoda, ki so ostali pri nas. Nekaj več kot polovica anketiranih je odgovorila, da so begunci velik ali zelo velik problem, 45 odstotkov vprašanih pa je menilo nasprotno – da so majhen problem oziroma ne predstavljajo nikakršne težave.

V zadnjem tednu smo lahko spremljali izjemno polemično razpravo o usodi begunca, ki si želi ostati v Sloveniji, zanj pa sta se zavzela civilna družba in del slovenske politike. Ne glede na dojetje begunske problematike kot težave skoraj polovica vprašanih meni, da je opozicijska SDS z vložitvijo ustavne obtožnice za predsednika vlade pretiravala oziroma ni imela tehtnih razlogov za takšno potezo. Z obtožnico se strinja slaba tretjina vprašanih, petina pa se jih ni hotela opredeliti. S križanjem sociodemografskih podatkov ugotovimo, da ustavno obtožnico podpirajo podporniki SDS, statistično značilno pa izstopajo še moški in tudi anketiranci v starostni skupini od 25 do 34 let. Na drugi strani so študentje, podporniki SMC, SD, Levice, upokojenci in starostna skupina nad 54 let, ki menijo, da ustavna obtožnica proti predsedniku vlade zaradi begunca Ahmada ni primerna.

Zanimalo nas je še, ali bosta ustavna obtožnica in vse razburjenje v politiki, ki bo spremljalo potezo opozicijske SDS, kakorkoli vplivala na izbor na parlamentarnih volitvah. Kar 76 odstotkov vprašanih je odgovorilo, da ne, in zgolj 13 odstotkov, da bo. Kar pomeni, da so se ušteli tisti, ki so se odločili za ustavno obtožnico iz prepričanja, da bi lahko na tej temi nabirali politične točke. Zato ne preseneča, da več kot sedemdeset odstotkov vprašanih ne dvomi, da je ustavna obtožnica že del predvolilnega boja in strategije opozicijske stranke.

In kakšno predvolilno kampanjo pričakujejo sodelujoči v anketi, glede na to, da smo od volitev oddaljeni še okoli sedem mesecev? Šest desetih anketiranih je prepričanih, da bo kampanjo zaznamoval oster politični spopad med levico in desnico, petina jih pričakuje, da bo predvolilna kampanja napeta in živčna. Da bi bila politična kampanja ali argumentirana ali umirjena, je prepričana le slaba desetina sodelujočih; to skupino bi lahko označili tudi za velike optimiste. Na koncu smo postavili vprašanje, s katerim smo poskušali ugotoviti, politiki katerih strankarskih barv so anketirancem bližji – levi, desni ali sredinski. V anketi ugotavljamo, da politiki z desnim predznakom niso blizu 38 odstotkom sodelujočih. Politiki leve provinience niso blizu petini vprašanih, politiki sredine pa niso blizu slabi desetini anketiranih. Da politiki levice niso blizu podpornikom SDS in NSi v anketi, je pričakovano, kot je pričakovano, da politiki desnice niso blizu simpatizerjem Levice in SD, je pa vsekakor zanimivo, da politiki desnice niso naklonjeni anketiranci z višjo ali visokošolsko izobrazbo.

- **V zdravniški oskrbi. Mo. Z. Delo, 20.11.2017, str. 2**

Ahmad Shamieh. V zelo slabem stanju

Ljubljana – Dogajanje v zadnjem tednu, ko so se hkrati odpirale in zapirale možnosti, da šestinštiridesetletni sirski begunec Ahmad Shamieh ne bi bil izgnan na Hrvaško in bi ostal v Sloveniji, je bilo zanj preveč. V petek je moral poiskati zdravniško pomoč in od takrat ostaja v zdravniški oskrbi. »Je v zelo slabem stanju,« so sporočili iz migrantskega centra Ambasada Rog.

- **Ljudje iz tunela. Mojca Zabukovec. Delo, 20.11.2017, str. 4**

Zasilno zavetišče v Gorici. Posledice evropske begunske politike – Sto petdeset prebežnikov na mrazu upa na azil

Gorica – Za avtomobile zaprti predor, ki ga je mogoče prehoditi v nekaj minutah, po sredi loči odebeljena rumena črta.

Na eni strani je zarisana pot za kolesarje in pešce, na drugi so ob steni na betonskih tleh zložene improvizirane postelje.

Skozi noči se tam prebija Junaid Ali. »Mrzlo je,« je dejal pred kupom podarjenih odej, zloženih v ležišče. »Tunel je z obeh strani odprt, tako da je veter močan,« je razmere, v katerih je kakih sto petdeset moških večinoma iz Afganistana in Pakistana, opisoval štiriindvajsetletnik. Oblečen je bil v tanko črno jakno, roke je imel zaradi mraza prekrizane čez prsi. Pred njim je bila šesta noč v predoru, ki vodi na zloščeni trg v centru Gorice, obmejnega mesta z okoli 40.000 prebivalci.

V Italijo je Ali pripešal iz Avstrije. Dve leti je čakal na mednarodno zaščito, a Avstrija mu je na koncu ni priznala. »Lahko rečejo, da je Pakistan varna država, toda mi nismo,« je poudaril Pakistanec, ki je zbežal iz mesta Paračinar nedaleč od meje z Afganistanom. Spomnil je na teroristične napade in bombardiranja z brezpilotnimi letali. Ker se je zbal, da ga bodo izgnali v domovino, je iz Avstrije pobegnil.

Podobno izkušnjo v Evropi ima 32-letni pakistanski socialni delavec Mehmood Tahir, ki je v goriškem tunelu doslej preživel dvanajst noči. Za azil je prvič zaprosil v Franciji, a so ga zavrnil. »V Italiji so možnosti in mislim, da oblasti delajo, kar lahko.« Na bližnji policijski postaji so ga popisali in v kratkem obljubili prvi intervju pri azilnem postopku. »Pomagajo prostovoljci, ki prinašajo odeje in hrano, vsak dan nas pride pogledat zdravnik,« je opisoval življenje v tunelu. »Tuša in toalet ni, a ni kaj,

treba je počakati in se nekako prebiti čez dneve in noči.« Medtem je skozi predor zapeljalo policijsko vozilo. »Vsak dan pridejo,« je rekel Tahir. »Navadno se samo počasi peljejo skozi.«

Oblast nima posluha

Da so ljudje prisiljeni spati v predoru, Jureta Gombača z Inštituta za slovensko izseljenstvo in migracije ne preseneča. »To se vleče vsaj zadnjih štiri ali pet let, le da so se migranti prej zadrževali ob Soči, poleti so bili na trgu v centru mesta, zdaj so se premaknili v tunel.« Lokalna oblast po njegovem nima posluha za stiske ljudi, ki so pribežali v Gorico. »V Gorici stvari ne rešujejo tako kot, denimo, v Trstu, kjer imajo veliko bolj strpno oblast,« pravi Gombač. Konec junija je na lokalnih volitvah zmagal Rodolfo Zibera kot kandidat več gibanj in strank desnice. Iz njegovega urada se na prošnjo za pogovor ni javil nihče. V bližnjem Trstu, kjer imajo več prošelj za azil kot v celotni Sloveniji, so pred časom uvedli sistem razpršenih nastanitev za begunce. V Italijanskem solidarnostnem konzorciju ICS skupaj s tržaško občino najemajo stanovanja na trgu, v katera potem nastanijo prosilce za azil. »Trenutno zagotavljamo 1200 mest in smo doslej v sistem vključili vse, se pa na žalost še vedno zgodi, da nekateri ostanejo zunaj, toda nikoli za dolgo,« je v telefonskem pogovoru pojasnil predsednik ICS Gianfranco Schiavone. Toda to, kar se dogaja v Gorici, se po njegovem ne bi smelo. »Ni težava v številu ljudi, ampak v nesposobnosti lokalne prefekture, da bi naredila, kar ji nalaga nacionalni načrt.« Po njem vsaka regija nosi odgovornost za nastanitev določenega deleža ljudi na begu. »Oblast v Gorici odklanja pomoč ljudem. Namesto tega spodbujajo občutke strahu in paniko, ki pa nimajo nobene dejanske podlage.«

Da ne gre samo za lokalno zgodbo, poudarja Jure Gombač. »To je posledica evropske politike. Meje so sito v Evropski uniji. Vanjo se spušča tiste, ki jih hočemo, tistih, ki pa jih nočemo, se pušča zunaj ali se jih spravi v zelo težko situacijo znotraj evropskih meja, in takšen primer je tudi goriški tunel. In ker Evropa ni solidarna, da bi države prevzele del nalog, ki so zdaj padle predvsem na Italijo in Grčijo, je tako, kot je.«

Pred dnevi so v evropski komisiji ocenili, da se po dveh letih »uspešno« končuje shema za premeščanje beguncev znotraj Unije. V Grčiji po navedbah komisije čaka še 750 in v Italiji 3100 ljudi, ki jih je treba premestiti. Doslej so članice premestile 31.500 ljudi. To je daleč od prvotnega načrta, po katerem naj bi jih premestile 160.000.

Gombač govori o ljudeh, ki »zdaj krožijo po Evropi« in iščejo varna pribežališča. »Bežijo v tiste konce, ki morda veljajo za bolj liberalne. V Italiji je tudi zelo močna diaspora iz Bangladeša in Pakistana, delovni migranti, ki so jih uradno sprejeli na podlagi delovnih dovoljenj. Tisti, ki prihajajo na novo, upajo, da bodo dobili dovoljenje za bivanje za vsaj nekaj časa.«

Prisiljeni nazaj

Da imajo »ekonomski migranti iz Pakistana malo možnosti, da ostanejo v Evropi«, so pred časom ugotavljali v članku, objavljenem v Deutsche Welle. Po njihovih podatkih kar 90 odstotkom zavrnejo azil. Podobno je s tistimi, ki so zbežali iz Afganistana. V zadnjih dveh letih se je število Afganistancev, ki so jih evropske države vrnile v opustošeno domovino, skoraj potrojilo. Deportacije se ujemajo z izrazitim porastom zavrnenih prošelj za azil.

Medtem ko se Pakistane in Afganistance deportira v domovino z argumentom, da sta varni državi, italijansko in slovensko zunanje ministrstvo svoje državljane opozarjata pred potovanji v ti dve državi »iz varnostnih razlogov«. V nedavnem poročilu so pri Amnesty International opisali primere prosilcev za azil, ki so jih v Afganistan vrnile evropske države; bili so ubiti, ranjeni v bombnih napadih ali pa živijo v stalnem strahu pred preganjanjem. V organizaciji opozarjajo, da medtem ko je v Afganistanu »več smrtnih žrtev med civilisti kot kdaj prej«, evropske vlade silijo vse več prosilcev za azil nazaj.

»Medtem ko so se glasovi proti priseljevanju okrepili, evropski voditelji zapirajo meje in znatno omejujejo dostop do evropskega ozemlja, namesto da bi zagotovili varne in zakonite poti ter delitev odgovornosti med članicami,« opozarja Ilaria Masinara iz italijanskega Amnesty International. »Skrb vzbujajoče je, da se priporočila glede ukrepov v boju proti rasizmu in preprečevanju diskriminacije nad migranti, prosilci za azil in pripadniki manjšin v praksi ne izvajajo,« poudarja humanitarna delavka, ki kot del te zgodbe vidi tudi dogajanje v goriškem tunelu. »Zaščita pravic in spoštovanje mednarodnih dogovorov, ki med drugim nalagajo dostop do osnovnih socialnih storitev, niso zajamčeni, a bi morali biti.«

Pomoč iz Ljubljane

Z obiska v goriškem tunelu se je pred dnevi vrnil Samer Arkawi iz migrantskega centra Second home v ljubljanskem Rogu. »Razmere so grozljive, ljudje nimajo niti osnovnih potrebščin,« je povedal študent ekonomije iz Sirije, ki mu je Slovenija pred časom priznala mednarodno zaščito. V Ljubljani zdaj zbirajo odeje, kape, hrano, ki jih bodo odnesli v Gorico. »Ljudje potrebujejo predvsem politično rešitev. Toda to bo težko doseči. Težave imajo že z županom, ki jim noče zagotoviti niti toalet, zaprl je tudi dostop do bližnje pitne vode,« je pogovore z italijanskimi aktivisti povzel Arkawi. »Begunci so logična posledica tega, kar počnejo zahodne države v delu sveta, od koder ti prihajajo, in ključno vprašanje je, kaj tam počnejo evropske države.«

Vsaj kanček upanja

Mehmood Tahir in Junaid Ali sta, potem ko sta pribežala v Italijo, vložila ponovno prošnjo za mednarodno zaščito. Ali upa, da mu jo bodo tokrat priznali. Njegov brat je skupaj s starši ostal doma. »Oče je bil ranjen v napadu, vse od takrat je njegovo zdravstveno stanje slabo,« je pojasnjeval. Spati na mrzlih tleh v predoru je po njegovem manj grozljivo. »Zdaj vsaj malo upam, da se bo kaj uredilo, da bom lahko živel v miru in pomagal družini.«

Med predorom in središčem mesta je nekaj metrov, od tam se odpre pogled na osrednji mestni trg v Gorici. Na robu tlakovanega prostora so postavljene betonske klopi. Na eni od njih se je na soncu grel Ayaz. Dvajsetletnik je po begu iz Pakistana pristal v Grčiji, a od tam pot nadaljeval proti Italiji. »V Patrasu za nas ni bilo ničesar, ne hrane ne zdravnika, bilo je grozno.« Potem ko je deset dni prenočil v tunelu, je zdaj nastanjen v zavetišču Karitasa nedaleč stran. Pokazal je kartico, na kateri sta njegova fotografija in datum rojstva. »Služi kot dovolilnica, da lahko prenočim, pokažem jo tudi, ko grem jest.« Prepričan je, da ga bodo kmalu nastanili v azilnem domu. »Potem bo lažje. Že zdaj se počutim bolje kot pred nekaj tedni. V Evropo sem prišel, da se rešim. Doma so ostali mama in dva brata, očeta pa nimam več, bil je ubit v terorističnem napadu,« je pripovedoval. Kako je zdaj družina? »Že pet mesecev ne vem.«

- **Dva dneva Ahmada Shamieha. Gostujoče pero: Rok Svetlič, Inštitut za filozofske študije, ZRS Koper, Delo, 20.11.2017, str. 5**

Prebolevanje metafizike. Zakaj je postal sirski begunec center patološke pozornosti

Kar se nam je prejšnji teden odvijalo pred očmi, lahko velja kot šolski primer kolapsa demokratične kulture na celi črti. V hipu je javni prostor zasičila informacija o nameravani deportaciji prosilca za mednarodno zaščito g. Shamieha, ki ni mu uspelo s pritožbo na sodišču. Nastalo je obsedno stanje, ki je prodrlo na raven najvišje politike in začelo dominirati vsem trem vejam oblasti. Vlada je mrzlično iskala neko rešitev, kar se je končalo z ustavno obtožbo zoper njenega predsednika. Vse se je odvijalo v pičlih dveh dneh. Več kot dovolj vzrokov, da se vprašamo, kaj se nam je pripetilo. Od kod izvira tista neobvladljiva energija, ki lahko vsak hip plane na površje in pripelje državo na rob politične krize in nedelovanja njenih temeljnih institucij?

Razpust države

Lahko začnemo z ugotovitvijo, da dogodek zaznamujeta dve nasprotujoči si oceni. Najprej, priznati je treba, da je demokracija delovala, in to na tisti točki, kjer ji najpogosteje očitamo pomanjkljivost. Gre za očitek, da so institucije odtujene od ljudi, da mali človek nikakor s svojo težavo ne more priti mimo okorelih institucij in predpisov. Videli smo, prav nasprotno, da beseda civilne družbe ima moč: izrečena mnenja, sodbe, pozivi idr. so si hipoma utrli pot do državnega vrha, ki je za rešitev težave poskušal potegniti celo iz asa rokava (diskrecijsko klavzulo).

Hkrati se je ob uspehu te plati demokracije zgodil popoln kolaps njene druge plati. Pokleknilo so vse tri veje oblasti. Prvič, v diskusijah in poročanju o primeru je bila avtoriteta sodne veje oblasti povsem izbrisana. Zadostovala je gola informacija o nameravani deportaciji in že se je ustvarilo prepričanje, da se dogaja nekaj samovoljnega: nedopustno nasilje države, ki je nezdržljivo s pravno državo. Drugič, delo državnega zbora je povsem zasenčil vstop g. Shamieha vanj, kar je postalo izključni predmet interesa medijev in javnosti. In naposled, izvršilna veja oblasti je – kljub pregovorno nabitemu urniku – nemudoma našla čas za odzivanje na nepredvidljivo dogajanje. Mrzlično je iskala način, da se deportacija za vsako ceno in na kakršen koli način prepreči.

Bilanca teh dveh dni je, kakršna je. Okronala ju je ustavna obtožba, ki bo, v najboljšem primeru, prinesla le nesmiselno izčrpavanje in blokado rednega dela. Hkrati se je dodatno omajalo zaupanje v enakost pred zakonom, kar odpira teren za razmah populističnih politik. S tem pa se možnost za tolerantno obravnavo migrantov le še zmanjšuje.

Zgled Evrope?

Pri različnih krizah, ki so zajele Slovenijo, nam je bilo vselej v uteho, da živimo v Evropski uniji, v stabilnem okolju, ki je neprimerno večje od nas. Ta pogled je bil vsekakor upravičen ob gospodarski krizi, ki je posledice našega slabega soočanja z njo vsaj malo ublažil. Žal je to upanje ob begunski krizi z njeno eskalacijo leta 2015 splavalo po vodi. Ključni članici EU, Nemčija in Francija, lahko veljata kot arhetip takega razpuščanja demokratične kulture, ki se je nam pripetilo prejšnji teden. Nemški primer je dobro znan. Zaznamuje ga razpust dublinske uredbe, ki je bila pospremljena, opustitev zaščite človekovih pravic prebivalstva (dogodki na silvestrovo v Kölnu leta 2015), cenzura poročanja o tem itd. Poslavljanje od Evrope, kot smo jo poznali, simbolizira in hkrati naredi razumljivo znana izjava kanclerke Angele Merkel dne 18. 6. 2011: »Sprejeti moramo/sprijazniti se moramo (wir müssen akzeptieren), da je število kaznivih dejanj pri mladoletnih migrantih zelo veliko.« Državljeni EU morajo sprejemati kazniva dejanja. Nekaj, česar definicija je ravno brezpogojna nesprejemljivost? Ta izjava ne predstavlja le razgradnje razsvetljske tradicije, pač pa civilizacije kot take. Dlje v vrednostni dezorientaciji Evrope ni mogoče iti. Od tod naprej je namreč odprto vse.

Podobno simbolno sporočilo ima t. i. džungla v francoskem Calaisu. Z njenim obstojem je prvič v zgodovini EU institucionalizirana sistemska kršitev temeljnih družbenih pravil. Kljub temu da na tem kraju razpade mit o begu pred vojno kot izključnem viru migracij (v Franciji namreč ni vojne), kljub neprestanim napadom na potnike na bližnji avtocesti, utelešenje kršitve prava obstaja naprej. Priznati si moramo, da obstajajo situacije, ko se EU sesuje v impotentno tvorbo, nezmožno zagotavljanja veljave najosnovnejših pravil in načel. Ne gre le za pravni kolaps. Razpade zaščitni znak sekularne Evrope, racionalni diskurz.

Nasprotovanje deportaciji kot religiozni zanos

To lahko opazimo tudi v primeru deportacije g. Shamieha. Kljub neizmernemu angažmaju njenih nasprotnikov nismo zasledili niti najmanjšega napora za soočanje z (domnevno napačnostjo) odločitve institucij. O tem v medijih ni bilo niti vrstice. Podobno so številni intelektualci brez obotavljanja dogmatično izrazili kategorično nasprotovanje. Nekateri so celo prispevali svoj podpis proti deportaciji, ne da bi se vsaj malo poglobili v primer. To so ljudje, ki se sicer na vso moč borijo proti odločitvam na osnovi predsodkov in stališčem brez argumentov. Državo (oz. njen pomemben del) je zajelo stanje, ki je še najbolj podobno nekakšnemu skupinskemu transu.

Dovolj je le, da se dotaknemo točno določene problematike, in nemudoma se razpustijo vsa načela, ki so veljala še prejšnji trenutek kot samoumevna: od racionalnega mišljenja do individuuma kot temelja vrednostne sodbe. Vse, kar ostane, je homogena skupnost, ki se zbira okoli nekega dogodka in misli in diha kot eno. V tem primeru je bil v središču g. Shamieha. Nasprotniki njegove deportacije so ga v javnih nastopih nespoštljivo nazivali zgolj po imenu (Ahmad). Vsiljivo so iskali bližino z njim, stremeli k zlitju dogajanjem, ki se je zbiralo okoli njegove osebe. Na vsakem koraku je bil deležen zaščitniških gest, objemanja, zamaknjene pozornosti prisotnih. Kot da gre neki pojav, ki ne sodi v naš svet. Kot da je oseba s posebnim ontološkim statusom.

Pustimo, da je bil s tem g. Shamieha zlorabljen za nekaj, kar se ga ne tiče. Ključno je vprašanje, od kod izvira ta trans, ki je zajel javnost, tudi najbolj izobražene ljudi in še vedno traja?

Medij prebolevanja zahodne metafizike

Kljub njegovi izjemni silovitosti je revolt spremljala neverjetna argumentativna revnost. Edino, kar je nastopalo kot argument proti deportaciji, je okoliščina »humanosti«, ki naj bi bila nad pravom. Tudi če damo na stran, da pri tej deportaciji ne gre za mladoletno, bolno ali kako drugače ranljivo osebo, da je ciljna država članica EU (Hrvaška), sklicevanja na humanost ni mogoče pavšalno zavrniti. Toda videli bomo, da takega odziva, ki je nemudoma paraliziral vrh državne politike, ne moremo pojasniti (le) s sklicevanjem na humanost.

Slovenijo je v zadnjih letih pretreslo nekaj grozljivih dogodkov, denimo smrt jeseniške deklice. Kdor je v časopisih prebral samo delček poročila z obdukcije, je imel pokvarjen dan. Kako je mogoče, da leta trajajoče trpinčenje dojenčka ni zaznal noben organ, ki bi to moral? Ali smo kaj ukrenili, da se ta trenutek ne dogaja nekaj podobnega? Drug primer, pred mesecem se je pisalo o razmerah v (nekaterih) domovih za ostarele, kjer ljudje nemočno ležijo s preležaninami v lastnih izločkih in s poslabšanimi bolezenskimi stanji, na njihovo trpljenje pa se osebe ne odzove. Ali niso tudi to pojavi, ki postavljajo pod vprašaj humanost družbe? Zakaj jih ne spremlja revolt, kot je bil ta prejšnji teden (ali vsaj primerljiv)? Zakaj se ti primeri ne prebijejo dlje od časopisne novice in ostajajo daleč pod občutljivostjo politike?

M. Heidegger je opisal naš čas kot obdobje prebolevanja metafizike. Gre za čas, ki ni pustil pretekle dobe dokončno za seboj, kot bi jo odrezal od sebe. Jo preboleva in se na ta način od nje poslavlja. Trans, ki je Slovenijo zajel za dva dni prejšnji teden, nima praktičnih razlogov (npr. »humanost«), pač pa teoretske. Gre za nezmožnost mišljenja, da bi tisto, kar nam velja kot vrhovna vrednota, prepoznali razprostrto po celotnem svetu. Tako mišljenje zmora prepoznati utelešenje – denimo spoštovanja humanosti – le v enem (!) primeru, na katerem vse stoji in pade vse. Ta poslej povzema vso problematiko humanosti in jo na ta način naredil pregledno ter obvladljivo. Gre za očitno povezavo z religioznim pogledom na svet, ki nas je zaznamoval stoletja, tisočletja. Tak pogled zmora sveto misliti utelešano le v izbranih ljudeh, posvečenih krajih in sakralnih predmetih. Tam se mudijo bogovi, tam je vse, kar je vredno. Zato se le tukaj odvija čaščenje svetega. Ostali svet ostaja v temi. V to senco pade jeseniška deklica in vse ostalo. Zakaj je ravno vprašanje migrantov tisto, kamor je šibko zmožno odložiti odnos do svetega, je za to mesto preobsežno vprašanje. Bralca lahko napotim na svojo knjigo *Prenašati bit sveta ali kakšno drugo filozofsko razpravo*. Dejstvo pa je, da je g. Shamieh postal nekaj, kar si verjetno ni želel. Center patološke pozornosti. Medij prebolevanja zahodne metafizike. Naprej objekt našega defektnega odnosa do svetega in šele nato subjekt zaščite njegovih pravic. In kar je najhuje, postal je figura, na hrbtu katere se bosta dve plati Slovenije (podobno kot v primeru izbrisanih) spet prepirali med seboj.

Z večje zgodovinske oddaljenosti bo nekoč verjetno jasneje vidna naivnost pričakovanja, da lahko po tisočletjih religiozne predstave o svetu čez noč vstopimo v sekularno dobo. Smo v fazi prebolevanja, ki jo še vedno zaznamujejo zdri v stare vzorce odnosa do tistega, kar je najvrednejše. Zato smo nezmožni uzreti svetost sveta povsod in pri vseh ljudeh. Zato rabimo Primer, ob katerem se sprosti osupljiva energija, ki v imenu Dobrega ruši vse pred seboj. Ko ta izzveni, se utrujeni vrnemo v tišino in brezbržnost, ki smo je vajeni.

Na koncu je bila beseda

Smu kultura, ki je rasla ob spoznavanju pomena besede. Ne gre le za kulturo dialoga, pač pa za spoznanje, da beseda lahko ustvari svet. Prav dogajanje v teh dveh dneh je pokazalo, da se z besedo civilne družbe lahko doseže ogromno. Žal v tem primeru na patološki način. Vseeno se lahko iz vsega tega naučimo, da življenje države tvorijo mnenja, sodbe, stališča, ogorčenja itd. njenih državljanov. Izrečene besede so njena duša. Formalne institucije predstavljajo le okvir, ki lahko ta trenutek velja, naslednji pa – kot smo videli prejšnji teden – ne štejejo nič več. Nobena beseda, četudi izrečena neformalno, ne gre v nič. Zato molk ni vrlina, izraz plemenite skromnosti. Molc ne ustvarja le tišine, pač pa tudi praznino, ki jo zapolni beseda tistih, ki so glasni. Tistih, ki v transu enega samega Primera razvijejo enormno energijo, ki je žal ne zmorejo nameniti vsem pojavom. Zato je pomembna vsaka beseda.

Nič se ne da spremeniti čez noč. Gre za prebolevanje, ki bo še trajalo. Upajmo, da bomo Slovenci leta 2050 – poleg nadejane srečnosti – tudi nekoliko bolj osvobojeni metafizike. Enako lahko upamo za Evropo v celoti. Do tedaj pa velja posvečati pozornost proučevanju religije in njene povezave z demokracijo. Religija ni niti »opij za ljudstvo« niti ni »presežena«. Njena podoba človeka in sveta zna še vedno izstaviti račun in spraviti sekularno državo na kolena.

• Globoko v 20. stoletju. Janoš Zore o edinem upanju za Rome. Delo, 20.11.2017, str. 5

Vijoličaste rože, pisani zidovi, sladka kava v skodelici s pozlačeni držalom, s stenske slike pa milosten pogled religiozne podobe. Pospravljeno in toplo, le elektrike leta 2017 ne smejo imeti.

Žal so teme ob obiskih hiše Morana Jurkoviča manj prijetne od ambienta. Rom, ki ima le tri otroke, in ne enajst, da bi služil z otroškimi dodatki – kar bi glede na intervju župana Krškega Mirana Stanka v Mladini morala biti prirojena »logika Romov« –, si je hišo na tujem zemljišču in na črno zgradil pred dvema desetletjema. Na zemlji, pravi, kjer je njegovim v Jugoslaviji v zameno za delo bivanje dovolilo gozdno gospodarstvo. Jurkovič je jeseni, kot vseh 40 Romov v nelegalnem romskem naselju Loke, prejel odločbo o rušitvi njegovega doma do 31. maja.

Romi z Lok pisnih dokazov o soglasju za nastanitev nimajo in jih ne potrebujejo. Evropsko sodišče za človekove pravice tovrstne domove namreč varuje pred rušenjem, leta 2014 pa je evropski praksi in razmisleku v primeru Dobruške vasi prvič sledilo slovensko upravno sodišče: ker ste ves čas tolerirali romske črne gradnje na otočkih brez vladavine prava, le da ste Rome načrtno spravili izpred naših oči, jih segregirali in z nespoštovanjem otrokovih pravic do izobrazbe uničili življenja generacij Romov – si Romi zdaj zaslužijo posebno sodno varstvo.

Tovrstnega razmisleka so sposobne le razvite družbe 21. stoletja, kjer se uspešnost meri v skrbi za najranljivejšo skupino občanov, in ne v kilometrih novega asfalta.

Misel zadnjega stavka je zapisalo osem Dam 21. stoletja iz OŠ Leskovec pri Krškem, kjer se izobražuje večina Romov v občini. Odgovorile so na županove izjave (enačenje Romov s krajami in vsesplošnim zavračanjem šolanja), ki so po mnenju dam »neutemeljene in kažejo dolgoletno politiko občine, ki perečih težav ne rešuje, ampak obsoja«.

Županov intervju razgalja dejstvo, da nismo družba 21. stoletja. Ustava ne omenja Romov, gradbeni zakon ne varuje njihovih domov in je zato v ustavni presoji. Inšpektorji, čeprav poznajo sodbe sodišč, Rome mečejo iz hiš. V primeru Lok celo po pritožbi podjetja, ki je zemljišče 2009 kupilo poceni – da bi kovalo dobiček z novogradnjami. Občina Romov pri tem ni zaščitila, iskanje rešitve je v dokumentih prenesla na lastnika zemljišča. Kdor koli to že je – mnogi ugibajo, da gre za Krčane s prijateljskimi odnosi na občini –, lastnik podjetja meni, da bi rešitev morala najti država. Ta pa žogico elegantno odbija nazaj občini.

Amnesty International tudi v primeru Lok ni našel sogovornika, ne občinskega ne državnega, in žalostno spoznal, da je edino upanje za skok Slovenije v 21. stoletje sodišče. O sodni usodi barvite Jurkovičeve hiše boste zato še brali. Napad na zastareli sistem je sprožen.

Kdo ve, morda pa se bo slišal tudi glas predsednika, ki poseebnja vsesplošno pasivnost Slovenije in ki je baje le dojel, da ga bodo volivci imeli radi le, če se bo končno postavil za nekaj ali nekoga. Za usode najbolj ranljive skupine državljanov bi se moral!

- **Iskanje rešitve za Shamieha. Z. P. Delo, 21.11.2017, str. 3**

Karl Erjavec »Cerarjeva pot ni bila prava«

Ljubljana – Zaradi širjenja informacij, da je glavna ovira pri iskanju rešitev za sirskega begunca Ahmada Shamieha, je prvak Desusa Karl Erjavec včeraj predstavil svoje stališče. Pojasnil je, da se zavzema za ureditev statusa sirskega begunca, a da mora to potekati po pravni poti. Po njegovem mnenju pot, ki jo je poskušal ubrati predsednik vlade Miro Cerar, ni bila prava in bi celo lahko vodila v padec vlade. Cerar je navajal, da bi status begunca lahko uredili z 51. členom zakona o tujcih, vendar je Erjavec opozoril, da je ta člen mogoče uveljaviti le pri izjemnih posameznikih, ki bi lahko prispevali nekaj več Sloveniji, pri Ahmadu Shamiehu pa tega ni. »Uporaba tega člena v tem primeru bi pomenila zlorabo zakona,« je dejal Erjavec. Begunčev primer bi bilo najbolje urediti v Zagrebu, meni, kjer bi zaprosil za status begunca in bi se nato po pridobitvi dokumenta vrnil v Slovenijo, ali pa bi na Hrvaškem pridobil status tujca.

Predsednik državnega zbora in podpredsednik SMC Milan Brglez je poudaril, da je primer Shamieh pomembna tema tako zanj osebno kot za SMC, vendar je zanikal informacije, da je stranka včeraj imela izredni sestanek zaradi tega primera.

Vestnik, Murska Sobota

- **Madžarski denar na računu Nafta 1903. Majda Horvat. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 47, 23. novembra 2017, str. 2**

Kje je nogometna akademija v Lendavi

Občina bo za dvajset let podelila stavbno pravico za zemljišči ob dvojezični srednji šoli

Madžarska vlada je za vzpostavitev nogometne akademije konec lanskega leta Pomurski madžarski samoupravni narodni skupnosti (PMSNS) nakazala dva milijona evrov, ta pa je večino tega denarja, 1,8 milijona evrov, 4. septembra prenakazala na posebni račun nogometnega društva NK Nafta 1903. Podlaga za prenos denarja je bila sklenjena tripartitna pogodba med PMSNS, madžarskim skladom za zamejce Bethlen Gabor in nogometnim društvom Nafta 1903.

Ferenc Horvath, predsednik PMSNS, pravi, da se s tem projekt nogometne akademije in vsebina pogodbe, ki je bila najprej sklenjena samo med dvema deležnikoma, nista v ničemer spremenila, zato je bil svet krovne organizacije s to spremembo res samo seznanjen. Sklenitev tripartitne pogodbe in nakazilo denarja na posebni račun lendavskega nogometnega društva sta namreč pri nekaterih že vzbudila veliko dvomov in nezadovoljstva, kritični pa so tudi do tega, da svet krovne organizacije o odobritvi sklenitve tripartitne pogodbe sploh ni odločal. Denar je bil prenakazan zaradi lažje izvedljivosti projekta in zagotavljanja strokovnosti na športnem področju, pravi Horvath, razlog za poznejšo vključitev nogometnega društva pa je v tem, da Nafta 1903 v času pogovorov o madžarskem vlaganju v razvoj lendavskega nogometa še ni dosegala pomembnih izidov.

Nogometni klub se je v drugo slovensko nogometno ligo prebil letos poleti, s tem pa sovpada tudi odmevna junijska volilna skupščina društva, ko so za predsednika imenovali Gaborja Vegha, znanega madžarskega podjetnika na področju gradbeništva, in za podpredsednika Štefana Sobočana, položaj direktorja je zasedel Istvan Gergely Kocsardi, pomočnika direktorja pa Franc Pozsgai. Člani upravnega odbora so postali Ferenc Horvath, Igor Magdič in Slavko Režonja. Že po dveh tednih od imenovanja je Sobočan odstopil s položaja podpredsednika, razlogov za to odločitev pa še vedno ne želi razkriti javnosti.

Sodelovanje pri akademiji je od samega začetka napovedovala tudi lendavska občina. Kot je na začetku leta izjavjal župan Anton Balažek, prostorska umestitev akademije ne bi smela biti problem, naloga občine pri projektu pa bo poskrbeti za komunalno opremljeno infrastrukturo. Na spletni strani občine je zdaj objavljen razpis za javno zbiranje ponudb za brezplačno podelitev stavbne pravice za obdobje največ 20 let, in sicer za gradnjo objektov in naprav za športne dejavnosti. Brezplačno stavbno pravico naj bi občina podelila na dveh zemljiščih, poleg objekta dvojezične srednje šole in poleg obstoječih športnih površin pri tej šoli. Tu naj bi uredili igrišča z umetno travo za mlajše kategorije nogometašev.

Kot je že tudi znano, so zamisel, da bi bili osrednji objekti akademije na območju poleg zdajšnjega nogometnega stadiona, opustili, saj so naleteli na problem neurejenega lastništva zaradi urbarialne skupnosti. Veliko igrišče s spremljajočimi objekti naj bi zato zgradili na območju med Termami Lendava in vasjo Trimlini. Lastništvo tega območja je razdeljeno med Savo Turizem, ki ima štiri hektarje zemlje, in lendavsko občino, ki je lastnica petih, v prostorskih aktih pa je to območje namenjeno turistični in športni dejavnosti. »To območje je sprejeto kot ustrezno za projekt, vendar konkretnih dogovorov še ni bilo,« je pojasnil Igor Magdič, član upravnega odbora Nafta 1903 in direktor v Savi Turizem.

Da se je začel projekt nogometne akademije v Lendavi odvijati hitreje, pa je mogoče sklepati tudi po tem, da se bodo v naslednjem tednu ali dveh sestali predsednik Nogometne zveze Slovenije Radenko Mijatović, glavni sponzor Nafta 1903 Gabor Vegh in župan Anton Balažek.

- **Maister je imel veliko narodno zavest. Ines Baler. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 47, 23. novembra 2017, str. 4**

V Dokležovju je bila minulo soboto proslava ob dnevu Rudolfa Maistra, ki ga zaznamujemo 23. novembra. Na proslavi, ki sta jo – tako kot že nekaj let zapored – pripravila Občina Beltinci in Društvo prijateljev mladine (DPM) Dokležovje, je v slavnostnem govoru o generalu Maistru razmišljal predsednik Policijskega veteranskega društva Sever Pomurje Drago Ribaš.

»Rudolf Maister je bil vizionar z natančno izdelano vizijo narodnega telesa Slovenije, predvsem pa je bil odločen in pogumen človek, ki je videl in vedel, kako ravnati v pravem trenutku,« je dejal Ribaš. Poudaril je še, da moramo na Maistrovo delovanje gledati skozi prizmo časa, in ga postavil med najbolj zaslužne Slovence v zgodovini. Kajti kot narodnozaveden človek je po Ribaševih besedah pravilno ocenil stanje na Štajerskem v letu 1918 in zelo pripomogel k temu, da je to ozemlje ostalo slovensko.

Slovesnosti so se udeležili tudi praporščaki različnih območnih združenj veteranov in člani Prekmurskega društva generala Maistra Murska Sobota. Predsednik društva Marjan Farič je poudaril pomen obujanja spomina na borca za severno mejo in izrazil pobudo, da bi tudi drugod v Prekmurju počastili ta državni praznik. »Želim si, da bi dostojno častili ne samo Maistra, ampak vse tiste prekmurske domoljube, ki so pripomogli, da je Prekmurje ostalo slovensko,« je povedal Farič. Prireditev so z deklamacijami popestrili člani DPM Dokležovje, za glasbo pa je poskrbel trobilni kvintet orkestra slovenske policije.

- **Družina je zibelka jezika. Timotej Milanov. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 47, 23. novembra 2017, str. 5** Pod naslovom Govorimo svoj jezik je na Gornjem Seniku potekalo četrto srečanje iniciative Sloveščina v družini. Srečanje, na katerem so nastopili številni govorniki, ki se na različne načine ukvarjajo s problematiko ohranjanja maternega jezika v manjšinskih skupnostih, so organizirale Državna slovenska samouprava, Zveza Slovencev na Madžarskem in Krščanska kulturna zveza iz Celovca.

Predstavniki iniciative menijo, da bo kljub naraščanju zanimanja za učenje sloveščine med zamejskimi Slovenci ta preživela le, če jo bodo govorili tudi v zamejskih družinah. »Pravzaprav je treba družine nekako spodbujati, če tega ne počnejo dovolj organizacije in država,« pravi svetovalka za narodnostno šolstvo v Porabju Valerija Perger, ki meni, da so zato potrebne tovrstne iniciative, kot so jo pripadniki slovenske manjšine na avstrijskem Koroškem ustanovili že leta 2009. Kot pojasni, so najprej ustanovili iniciativni odbor in ta je začel nagovarjati pripadnike obeh tam živečih narodnosti, tako Slovence kot nemško govoreče Avstrijce, da so spregovorili o lastnem odnosu do jezika. »Te izjave so nato objavljali v različnih medijih, izdali so tudi posebno brošuro o teh težavah. Tako so pridobili nekatere stare starše in starše iz posameznih družin, da so se udeležili delavnic, na katerih so spregovorili o svojih izkušnjah.« Pokazalo se je, da so se tisti, ki so se aktivno vključili v iniciativo, začeli zavedati pomena učenja jezika v družini. »K temu so pritegnili tudi svoje prijatelje in znance, tako da se ta ideja počasi, a vztrajno širi.«

- **Pravljice v »domanji rejči«. A. Nana Rituper Rodež. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 47, 23. novembra 2017, str. 12**

Nagrada za Pokrajinsko in študijsko knjižnico

Odljučna praksa širjenja slovenske kulture in literature čez mejo

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota (PIŠK) je za svoj projekt Obujamo dediščino – pravljčni večeri za odrasle v Porabju prejela nagrado za najboljši projekt slovenskih splošnih knjižnic v letu 2017. Nagrado podeljuje Združenje splošnih knjižnic za izstopajoče projekte, pri tem pa gre po mnenju stanovskih kolegov za odlično prakso širjenja slovenske kulture in literature čez mejo. PIŠK se je pri izvedbi povezala z Zvezo Slovencev na Madžarskem.

»Nagrade smo bili v knjižnici zelo veseli,« je povedala direktorica PIŠK Jasna Horvat ter razložila, zakaj se jim je porodila ideja, da bi pravljice pripovedovali v domačem jeziku. »Zavedamo se skrbi za kulturo in kulturno dediščino Slovencev tako z vidika ohranjanja slovenskega jezika kot krepitve slovenske narodnosti in identitete v zamejstvu, kar še posebno velja za Slovence v Porabju. In želeli smo si, da se materna beseda ne pozabi, ampak se še bolj sliši in ohranja, zato smo se tudi lotili tega projekta.« Ob tem so še zapisali, da si prizadevajo, da bi v Porabju dvignili bralno pismenost in našli pot do poslušalcev z govorjeno besedo, ki poleg vsega še blagodejno vpliva na čustva in čutenje, ljudi vrača v čas otroštva in nagovarja nezavedno v njih.

Pravljice v maternem jeziku so slovenskim otrokom na Madžarskem knjižničarke že dolgo pripovedovale, pri novem projektu pa je bilo pomembno, da se približajo odraslim. Pripovedovanje pravljic, kar je uveljavljeno marsikje po svetu, pa so s tem oživili tudi v Porabju. Pravljčni jezik, bodisi narečje bodisi knjižni jezik, tako dr. Klaudija Sedar, gotovo prispeva k ozaveščanju o pripadnosti narodu, zato odločitev, da nagovorijo porabske Slovence, ni naključna, saj v trajnem izginjanju »domanje rejči« lahko pripomore k njenemu ohranjanju.

Prvi pravljčni večer za odrasle so pripravili januarja v Hiši jabolk na Gornjem Seniku. Ob topli peči so jih pripovedovali domačina Karel Holec in Mihaly Ropos ter pravljničarke Metka Sraka, Ana Sušec in Vesna Radovanovič iz PIŠK, harmoniko pa je zaigrala Eva Tompa. Hiša je bila napolnjena do zadnjega kotička, prišli so tako porabski kot prekmurski poslušalci. Na drugem pravljčnem večeru so odrasle v »domanjoj rejči« nagovorili dva meseca pozneje, Klaudija Sedar in Mihaly Ropos sta ob starih fotografijah iz Porabja obujala spomin na nekdanje življenje in običaje. Nastala je tudi publikacija Porabje na starih slikah. Tretji pravljčni večer bo decembra, pobudo za sodelovanje je dal tudi generalni konzul RS v Monoštru dr. Boris Jesih, pridružuje pa se jim še Splošna knjižnica Ljutomer, da bi pravljice pripovedovali še v prleščini.

S pripovedovanjem pravljic se ohranjata pravljničarska kultura in stik z ljudsko duhovno kulturo, kar je tudi vir spoznanja in raziskovanja življenja Slovencev in dežele, tako za pravljničarje kot za poslušalce, pravi Sedarjeva. S pripovedovanjem pravljic v narečju dobimo še globlji vpogled v ljudsko izročilo, nedvomno pa je širjenje teh, s čimer se ohranja materna beseda v zamejstvu, eno od pomembnih poslanstev osrednje pomurske knjižnice.

- **Letos o več- in medkulturnosti. Vida Toš. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 47, 23. novembra 2017, str. 18**

Miklošičevi dnevi, dodana vrednost ljutomerske gimnazije

Opozarjajo na občutljiva in zanimiva vprašanja preteklosti in sedanjosti, krepijo medkulturni dialog in nadgrajujejo znanje materinščine

Ljutomerska gimnazija, ki je poimenovana po Francu Miklošiču – pomembnem jezikoslovcu in slavistu, rojenem v Radomerščaku – je že štirinajsto leto pripravila Miklošičeve dneve, letošnje so podnaslovili Večkulturno medkulturno in temu primerno pripravili najrazličnejše dogodke.

Vsako leto na Miklošičevih dnevih, pravijo na Gimnaziji Franca Miklošiča Ljutomer (GFML), ne le ohranjajo spomin na Miklošiča, ampak prikažejo tudi ustvarjalnost mladih, opozarjajo na občutljiva in zanimiva vprašanja preteklosti in sedanjosti, krepijo medkulturni dialog in – navsezadnje – nadgrajujejo znanje materinščine. Dijaki gredo na strokovno ekskurzijo na Dunaj, kjer je Miklošič študiral, živel in delal. Vedno dijaki obišejo tudi Ljubljano in se odpravijo do Miklošičeve domačije v Radomerščaku.

»Miklošičevi dnevi so neka dodana vrednost naše gimnazije, saj vedno 'obravnavajo' neko aktualno problematiko, tako da lahko vse to, kar spremljamo po medijih in poročilih, potem s pomočjo okroglih miz in literarnih dejavnosti predstavimo,« pravi Meta Štuhec, dijakinja 3. Letnika GFML, ki sodeluje na Miklošičevih dnevih že od prvega letnika, letos je pomagala pri pripravi razstave z naslovom Beseda prostora.

Na okrogli mizi Jezik v stiku ter z razstavo so predstavili avtorje, ki so pisali pred stoletji, in tiste, ki pišejo danes. Razstava je tako poleg Miklošiča predstavila tudi Stanka Vraza in Edvarda Kocbeka, od današnjih pa Petro Kolmančič, Francija Justa in Nina Flisarja. »Take razstave pritegnejo, da vzameš knjigo tega avtorja, jo prelišaš, prebereš ... tako spoznaš več,« doda Meta Štuhec.

Pri razstavi je sodelovala tudi Polonca Ducman, prav tako iz 3. letnika: »To, da se ne učimo le tega, kar moramo – torej, kar je v učnem načrtu in kar delamo pri pouku – mi je všeč. S tem spoznaš tudi avtorje, ki jih naši učbeniki recimo sploh ne omenjajo. Je pa dejstvo, da branje zelo širi obzorja in z Miklošičevimi dnevi lahko koga navdušimo za branje.«

Poudarjajo (tudi) domače avtorje

Profesorica slovenskega jezika na GFML Irena Štuhec pravi, da z izborom tem in ustvarjalcev na Miklošičevih dnevih skušajo dati poudarek tudi pomurskim avtorjem: »Vse ustvarjalce iz Porabja, Prlekije in Prekmurja skušamo predstaviti tako ali drugače, saj o njih dijaki dejansko ne slišijo veliko ali pa sploh ne. Kar ni v redu, saj pomurski ustvarjalci niso nekje zadaj, sploh, kar se tiče kakovosti.«

V okviru Miklošičevih dnevov je bilo letos tudi predavanje Jordija Brita Corominasa o Kataloniji v svetu, v plenarnem delu pa je nekdanja dijakinja Ljutomerske gimnazije Sara Drvarič Talian, raziskovalka na ljubljanskem Kemijskem inštitutu, govorila o modernih baterijskih sistemih. Ob pohodu na Miklošičevo domačijo imajo dijaki tam tudi kviz, letos pa so povabili še literarnega zgodovinarja Francija Justa, ki jim je predaval o literarni poti po Porabju, Prekmurju in Prlekiji, na sklep Miklošičevih dnevov pa Aleksandra Ernišo, evangeličanskega duhovnika, s predavanjem o Primožu Trubarju in reformaciji. »Profesorji, ki pripravljajo Miklošičeve dneve, program vedno aktualizirajo. In seveda je prav, da zaznamujemo tudi 500 let reformacije. A vedno aktualno 'obesimo' na tradicionalni skelet dnevov, ki jih pripravljamo že več kot desetletje,« pove ravnatelj GFML Zvonko Kustec.

Tudi likovna kolonija in projektni teden

Letos so Miklošičeve dneve že drugo leto »razširili« tudi z likovno kolonijo, lani so jo izvedli v Ljutomeru, letos pa v Lendavi. Diakinja Meta Štuhec je o tem povedala: »Združujemo dijake, pripadnike manjšin, ki živijo ob mejah. Tako so bili udeleženci letošnje kolonije iz Nove Gorice, Monoštra, Varaždina, Bad Radkersburga in mi iz Ljutomera. Jaz sem se letos kolonije udeležila že drugič, tema je pa vedno podobna, dva dijaka ustvarjata na eno platno. S tem da mora nastalo delo predstavljati sožitje obeh. Mala ovira je vedno jezik, še posebej, če se ti zgodi, kot se je meni, da sem ustvarjala z dijakinjo iz Madžarske. In sva se bolj ali manj sporazumevali z rokami (smeh).«

Miklošičevi dnevi so tako vplivali na projektni teden Ljutomerske gimnazije. »Projektni teden je videti tako, da ni pouka po urniku, ampak imamo neke 'dodatne' vsebine; prvi letniki se bolj ukvarjajo z jeziki, mi z narečji, jeziki in glasbo, torej narečnimi pesmimi, tretji letniki se pri profesorju Čušu pogovarjajo o migracijah in podobno,« pojasni profesorica Irena Štuhec.

- **Bolj jim je všeč, če sami kam gredo. Vida Toš. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 47, 23. novembra 2017, str. 18**

Učenci OŠ Stročja vas na Slovaškem

Naslov mednarodne izmenjave je Živeti vrednote – Obiskali že tri mesta držav partneric

Štirje učenci in učenke ter tri strokovne delavke Osnovne šole Stročja vas so se oktobra udeležili mednarodne izmenjave v okviru evropskega programa Erasmus+. Do zdaj so mladi Prleki obiskali tri mesta držav partneric – to so Avstrija, Nemčija, Slovaška, Grčija, Španija in Slovenija –, in sicer so bili že v Bielefeldu v Nemčiji, v Welsu v Avstriji in zdaj v Košicah na Slovaškem, so pa tudi v Stročji vasi že gostili učence in mentorje od drugod.

Ravnateljica Mateja Leskovar Polanič pravi, da so se lani septembra prvič pridružili programu Erasmus+: »Da smo se pridružili mednarodni izmenjavi, nas je prepričala tema izmenjave; njen naslov je namreč Werte wagna oziroma Živeti vrednote. Tudi mi namreč veliko delamo za participacijo, inkluzijo in podobne vrednote. Naš delovni jezik na izmenjavi je nemščina in tudi zaradi jezika smo se odločili za sodelovanje, saj si želimo biti v nemškem jeziku boljši in otrokom pokazati, da je tudi ta jezik zelo uporaben.«

Nemška šola v Bielefeldu, ki so jo obiskali najprej, je nekaj posebnega, saj je 75 odstotkov učencev otrok imigrantov, imajo pa tudi tri šolska podjetja.

V Avstriji sodelujejo s šolo v Welsu, kjer so spoznali, kako skrbijo za lju ljudi na robu družbe: starejše, imigrante, socialno šibke in podobno. V Stročji vasi so gostom predstavili otroški parlament, saj tega drugod ne poznajo: »Predstavili pa smo jim tudi mediacijo ter jih peljali v parlament v Ljubljano, tam nas je vse sprejel parlamentarec Jožef Horvat. Seveda smo jim pokazali tudi celotno Ljubljano in način, kako otroški parlament deluje. In zdaj želijo preostale partnerice del tega parlamenta 'prenesti' tudi k sebi, torej delno implementirati.«

V Košicah na Slovaškem je partner projekta katoliška šola, zato so obiskali tudi zelo zanimivo kmetijo. Vodi jo župnik, ki dela z ljudmi, ki potrebujejo pomoč – gre za zasvojenca, nekdanje zapornike, matere samohranilke in brezdomce, on pa jim pomaga tako, da jim da delo.

Učenci zadnje triade se za sodelovanje pri Erasmusu+ prijavijo sami, pravi ravnateljica, se jih je pa prijavilo ravno toliko, da bo vsak obiskal vsaj eno državo partnerico. Ana Nemeč, Kaj Zajnkovič in Blaž Pevec so bili v Nemčiji in povedali, da je šola

res zanimiva, saj večina učencev ni bila Nemcev. Zanimivo pa jim je bilo tudi to, pravijo, da se ogromno učijo v praksi in zato se lahko hitreje in tudi lažje odločijo, v katerem poklicu želijo delati.

Učenci, ki so bili na Slovaškem, so Daša Koprivnik, Jakob Kardinar in Matija Zajnkovič. Otroci tam so zelo prijazni in pripravljeni sodelovati, kar jim je bilo zelo všeč, so povedali o svojih vtisih. Slovenski gostje pa so si imeli priložnost ogledati tudi njihove ljudske plesne.

Vsi pa so sodelovali tudi, ko so učenci iz držav partneric obiskali njihovo šolo, Ljutomer z okolico in Ljubljano. Kar jim je bilo tudi zanimivo, seveda pa jim je, pravijo, bolj všeč, če oni sami kam gredo. Šolarje in učitelje šole Stročja vas v prihodnjih mesecih čaka še obisk v Grčiji februarja, pozneje pa še v Španiji.

- **V bron odlivali dela kiparjev in slikarjev. Jože Gabor. Vestnik, Murska Sobota, leto LXIX, št. 47, 23. novembra 2017, str. 20**

Razstava del 45. Mednarodne likovne kolonije Lendava

Sodelovalo je skupno devet umetnikov iz Velike Britanije, Hrvaške, Madžarske in Slovenije

V podstrešni galeriji lendavskega gradu je Galerija - Muzej Lendava odprla razstavo del, ki so nastala na 45. Mednarodni likovni koloniji Lendava – odlivanje v bron. Odprla sta jo državna sekretarka na ministrstvu za kulturo Damjana Pečnik in umetnostni zgodovinar Atilla Pisnjak.

Likovna dela, ki so nastala na letošnji likovni koloniji, so se pridružila izdelkom v bronu, ki so jih kiparji ustvarili v prejšnjih letih. Posebnost letošnje kolonije je bila, da so ob kiparjih sodelovali tudi slikarji, ki so se preizkusili v kiparskem ustvarjanju. Sodelovali so likovniki iz štirih držav, iz Slovenije Cvetka Hojnik, Igor Banfi, Dubravko Baumgartner, Endre Gönter, Ferenc Kiraly in Miha Pečar, Gail Morris iz Velike Britanije, Attila Pokorny iz Madžarske (transilvanskega rodu) in Peter Ujević iz Hrvaške. Strokovni vodja likovne kolonije je bil Franc Gerič, ki je bil tudi pobudnik, da so v Galeriji – Muzeju Lendava leta 2005 kupili mobilno livarno. Od takrat se vsako leto v Lendavi zberejo umetniki iz Slovenije in tujine, ki ustvarjajo v tej starodavni kiparski tehniki ob pomoči mojstrov vliivanja v bron.

45. likovne kolonije se je udeležilo tudi več ustvarjalcev, katerih prvobitna izrazna govorica ni oblikovanje v prostoru, ampak slikarstvo, je ob odprtju povedal Atilla Pisnjak: »Njihova umetniška kakovost se zrcali v tem, da so sledovi tega dejstva na dokončanih stvaritvah komajda zaznavni oziroma odpirajo v nekaterih točkah novo perspektivo. Lendavska likovna kolonija, ki si je postavila za cilj negovanje in nadaljevanje tradicije vliivanja v bron, je v svojem bistvu edinstvena tudi na državni ravni. Zahvaljujoč vsakoletni likovni koloniji se zbirka malih plastik v bronu, ki je na ogled v gradu, nenehno povečuje.« Lendavska likovna kolonija je delavnica, pravi Pisnjak, usmerjena na material in kjer ustvarjalna dejavnost sodelujočih umetnikov temelji na odkrivanju v materialu skritih idej in njenem tvorjenju oblike: »Bron je splošno poimenovanje za različne zlitine bakra, ko se pogovarjamo o bronu, pa mislimo predvsem na kositrni bron. Njegov hladni otip vzbuja v nas občutek tujosti, zato ga v našem bivalnem okolju, v primerjavi z lesom, ki oddaja prijetno toploto, sploh ne srečujemo ali le redko.« Vendar pa je v strojni industriji zaradi kakovosti tako rekoč nepogrešljiv. Najboljši dokaz njegove trajnosti in dolge življenjske dobe so celo več kot tri tisoč let star nakit, orodje in orožje, ki izvirajo iz bronaste dobe, ki je poimenovana po tem materialu.

Ker je specifičnost umetnosti prizadevanje za doseganje večnosti, so v kiparstvu vedno radi uporabljali to hladno, vendar trdno kovino. »Tehnika vliivanja v bron je veliko bolj zapletena, kot bi si lahko predstavljali pri opazovanju manjših in večjih stvaritev, saj umetnik ne oblikuje kovine same, ampak neki vmesni material, npr. vosek, ki ga v postopku vliivanja zamenja drug material, in mesto kratkotrajnega, mehkega materiala prevzema trden bron,« pojasni Pisnjak.

Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter

- **Kelko je vöra? Silva Eöry. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 23. novembra 2017 - Leto XXVII, št. 47, str. 2**

Nej samo v Porabji, po cejlom svejti tam, gé živejo lidge, sterim je nej tisti materni gezik, steroga guči večina v njihovom rosagi, majo velke nevole s tem, kak obdržati gezik, steroga sta gučala ške njihoviva stari oča in mati. Tau, če se mlajši gezik včijo v šauli, je fontoško, ške bole fontoško pa je tau, ka pripadniki narodnosti svoj gezik gučijo tudi doma, v svojo držini. Te, če te materni gezik spremlja od rane mladosti, če ga dobivaš z maternim mlejkom, je leži najti svoj plac pod suncom.

Znamo, ka je vseposedi tam, gé živejo pripadniki več narodov, dosta mešanih zakonov. Tüdi ge sam dejte takšoga zakona. Moj materni gezik je slovenski, očov je vogrski. Hány óra?, se pravi Kelko je vöra, so bile tiste rejči, stere sam vsakšij den od njega v njegovom maternon geziki čüla, dosta več pa nej. Nej je bilou tak, ka bi me on nej steu navčiti po vogrsko gučati, nevola je bila ta, ka ga je dosta nej bilou doma in je zatau nej bilou dosta prilike za takšo včenjé. V tistom cajti, gda se človek najbole na lejko navči gezika, so mojomi oči vöpomogli njegova mama in drüga žlata na Hodoši, kama sam že kak dejte trno rada odila. Tüdi te, gda so bile vleti počitnice, sam dosta cajta preživela na njihovej gazdiji. Če bi nej gučala vogrski, bi mejla velke nevole, vej pa je stara mati nej znala slovenski gučati. In tak mi je bilou po tistom dosta ležej, gda sam se vogrski gezik začnila včiti v šauli, prva v osnovni šauli v Fokovcaj, po tistom ške na soboški gimnaziji. Pomalek de že tresti lejt, ka odim v Porabje. Že te, na začetki moje novinarske poti, je bila ta nevola, ka sam se z deco bole žmetno pogučavala po slovensko, vej pa je že te v dosta držinaj bilou tak, ka so lidge z mlajšimi, namesto ka bi z njimi gučali v žmajnom porabskom narečji, gučali po vogrsko. Problem je nej samo tau biu (in je ške gnesden), ka so mlajšom vkraj vzeli njihov materni gezik, vzeli so jin tüdi priliko, ka najdejo sebe, svojo identiteto in svoje korenje.

Kak priti nazaj do toga, ka do tüdi mlajši v Porabji pa gučali po domanje? Žmetno. Mogauče pa se ške vseeno da kaj napraviti, sploj te, če bi bole povezali vnüke s starimi stariši, steri ške več ali menje vsi gučijo po domanje.

- **Moliti, spejvati - gučati v maternoj rejči. -dm-. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 23. novembra 2017 - Leto XXVII, št. 47, str. 2-3**

»Preveč nas veseli, ka mamu tau slovensko mešo tü, prva smo samo k madžarskim mešam leko ojdli. Zdaj pa vsikši mejsec geste slovenska, kak je mogauče, vsikdar pridemo,« so nam 19. novembra v monoštrskoj baročnoj cerkvi pripovedjali strina Micka Bajzek. »Fajn je nam Slovincam, ka leko slovenski molimo pa lejpe pesmi nam spejvajo. Mi smo na Gorenjom Seniki od mladoga mau furt k slovenskim mešam ojdli. Tau je nam tak, kak če bi nazaj domau prišli, « so cujdali strina Anuška Časar Pénez.

Bejdvej varaški strini smo stavili eno malo pred drügo vöro zadvečerka, gda se je začnila svetešnja meša, s šterov so se zavalili, ka se v monoštrskoj cerkvi že deset lejt redno čüje slovenska rejč, molitev pa pesem. Dosta lüstva se je zbralo pri bogoslüžji, največ je bilau takši porabski Slovincov, šteri so se s slovenski vesnic za slüžbe volo spakivali v Monošter. Svetek pa je biu eške lepši, vej so pa spejvali trgé zbori: Cerkvni pevski zbor svete Cecilije gorenjesinčarske fare, Cerkvni pevski zbor ZSM Števanovci (badva zbora pela Gábor Sebestyén) ino pesmarce, štere so v preminauči deseti lejtaj vsikdar spejvale pri slovenski sveti mešaj (z zborovodkinjov Marijov Trifusz Vari). Čüdovitno je bilau poslüšati večglasne svete pesmi telko pesmarov, če rejsan so nej na kuruši, liki med stolicami spejvali - gnauk z orgolami, drgauč brezi nji.

Svetešnje sveto mešo so – kak glavni celebrant – darüvali püšpekov vikar za narodnosti Škofije Murska Sobota msgr. Franc Režonja. Ž njimi je mešüvalo eške sedem dühovnikov, med njimi generalni vikar Škofije Murska Sobota msgr. Lojze Kozar ml., goričko-porabskiva plebanoša Dejan Horvat ino Vili Hribernik, mladi prekmurski dühovnik Zoran Car, domanji plebanoš Ferenc Rimfel ino kaplan Róbert Gottfried Heiter. Med svetešnjimi gosti so pri meši cujbili namestnica veleposlanika RS v Budimpešti Metka Lajnšček, predsednik Državne slovenske samouprave Martin Ropoš, župan Monoštra Gábor Huszár ino vodja višjoga oddelka na Uradi varuhinje temeljnih človekovih pravic Tamás Török.

Cejla liturgija pa skoro vsi tali svete meše so bili v slovenskoj, tau pa v našoj domanjoj prekmursko - porabskoj rejči. Tisti vörnike, šteri so že malo kaj pozabili, so leko reči vöšteli s knjig »Poslušajte vsi ljudje« (štere je leta 2011 vödala Državna slovenska samouprava) ali spejvali z nji. Štenjé pa evangelij so bili ranč tak v slovenskoj rejči, edno štenjé - pa sledik prošnje - je gorštela slovenska zagovornica v madžarskom Parlamentu Erika Köleš Kiss.

Ranč od nje so se spominali gospaud Režonja v svojoj predgi Pred desetimi lejtami se je na sedež püšpekije v Murski Soboti pripelala delegacija Porabski Slovincov, štero sta pelala (te eške predsednica Slovenske narodnostne samouprave Monošter - Slovenska ves) Erika Köleš Kiss pa varaški plebanoš Ferenc Rimfel. Prosili so za slovenske meše za tisti osemstau Slovincov, šteri v Varaši živejo. Murskosoboški püšpek Marjan Turnšek so vöspunili želenje ino tedešnji sombotelski püšpek András Veres so tö nika nej prauti meli. »S slovenskimi mešami smo začnili novembra 2007, vsikšo tretjo nedelo v mejseci. Püšpek so prosili mené za koordinacijo « - so se spominali vikar Režonja, šteri so deset lejt skoro vsikšo paut sami mešüvali. »Hvala vsejm vörnikom, šteri ste ojdli k svetim mešam, gde sem se počüto kak doma« - so se mešnik zavalili »dobrim padašom, rojakom, bratom«. V svojoj predgi so se gospaud vikar eške spominali slejdnji porabski slovenski plebanošov pa se zavalili vsejm dühovnikom iz Slovenije, šteri so jim pomagali pri varaški sveti mešaj v preminauči deseti lejtaj. »Vüпам, ka ostanemo dobri sausedge ino mo cejnili eden drügoga,« so prosili pa skončali, ka trbej Božo rejč v maternom geziki lübiti ino poštüvati, pa prejkdati svojim mlajšam, vnükom.

Navzauči vörnike so se pod pelanjom generalnoga vikara Lojzeta Kozara s slovenskim očanašom zavalili Baugi za dva najvekšiva dara: za vöro ino za materno rejč. Organizatorge Svetka, predsednica Slovenske narodnostne samouprave Monošter - Slovenska ves Katalin Dániel, članica samouprave Iluš Bartakovič ino zagovorniški asistent Ferenc Sütö so se v imeni varaški vörnikov oprvin zavalili Vladi Madžarske za velko pomauč pri obnavljanji cerkve (oprvin 50 miljaunov od Ministrstva za človeške vire, letos pa eške več kak 535 miljaunov forintov), mali dar pa so za preminauči deset lejt poklonili zborovodkinji Mariji Trifusz, glavnomi mešniki Franci Režonji ino slovenskojzagovornici Eriki Köleš Kiss, štera je telko želejla, ka aj bi eške dugo-dugo ojdli k slovenskim mešam v Monoštri pa eške dale »molili, spejvali ino gučali vdomanjoj slovenskoj rejči«.

(V naši naslednji novinaj leko preštete pogučavanje z gospauv zagovornicov o začetakj slovenski sveti meš v Varaši pred desetimi lejtami.)

- **Z jezikovnimi pravicami za zaščito identitete. (Iz kabineta slovenske zagovornice). Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 23. novembra 2017 - Leto XXVII, št. 47, str. 3**

Konferenca madžarskega zunanjega ministrstva Pred 25. leti je nastala Evropska listina o regionalnih in manjšinskih jezikih Sveta Evrope. Listina opredeljuje vrednote, cilje in mehanizme glede varstva in spodbujanja regionalnih in manjšinskih jezikov. Ob obletnici je Ministrstvo za zunanjo gospodarstvo in zunanje zadeve Madžarske v Budimpešti organiziralo konferenco z naslovom **Z jezikovnimi pravicami za zaščito identitete**, ki se je je udeležila tudi parlamentarna zagovornica Slovencev na Madžarskem Erika Köleš Kiss.

Iz Slovenije so se konference udeležili predstavniki Ministrstva za izobraževanje, znanost in šport (Roman Gruden), Zavoda RS za šolstvo (Veronika Pirnat) in Pomurske madžarske samoupravne narodne skupnosti (Katja Göncz). V Budimpešti se jim je pridružila namestnica veleposlanika, pooblaščena ministrica Metka Lajnšček. Pred 25. leti v Strasbourgu napisan dokument, ki je bil podpisan 03.07.1997, v uvodnem delu med drugim izpostavlja, »... da je cilj Sveta Evrope doseči večjo enotnost med njegovimi članicami, še zlasti zato, da bi varovali in uresničevali ideale in načela, ki so njihova skupna dediščina.«

Podpisnice upoštevajo, da varstvo zgodovinskih regionalnih ali manjšinskih jezikov v Evropi med katerimi so nekateri v nevarnosti, da bodo sčasoma izumrli, prispeva k ohranitvi in razvoju evropskega kulturnega bogastva ter tradicij; upoštevajo, da je pravica do uporabe regionalnega ali manjšinskega jezika v zasebnem in javnem življenju neodtujljiva pravica v skladu z načeli, vsebovanimi v Mednarodnem paktu Združenih narodov o državljanskih in političnih pravicah, ter v duhu Konvencije Sveta Evrope o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

- **Govorimo svoj jezik (?) Govorimo svoj jezik (?) Govorimo svoj jezik (?) Govorimo svoj jezik (?) - dm-. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 23. novembra 2017 - Leto XXVII, št. 47, str. 4-5**

»Žabarín, marnvam, punam, mornjem, gučín, mejnem se, romonín ...« - na vse te načine in še marsikako drugače lahko v slovenskih narečjih izrazimo, da »govorimo svoj jezik«. Ta slednja besedna zveza je bila tudi geslo letošnjega četrttega

srečanja Iniciative »Slovenščina v družini«, ki je 10. Novembra potekalo na sedežu Državne slovenske samouprave na Gornjem Seniku, in sicer v soorganizaciji Krščanske kulturne zveze (Celovec) in obeh krovnih organizacij, DSS in Zveze Slovencev na Madžarskem. Osrednja osebnost iniciative Martin Kuchling z avstrijske Koroške je po krajši glasbeni točki učencev domače dvojezične osnovne šole pozdravil prisotne, se zahvalil organizatorjem in gostiteljem, nanizal prizorišča dosedanjih srečanj ter predstavil načrte za prihodnost. Generalni konzul RS v Monoštru dr. Boris Jesih je opozoril na dejstvo, da govorijo stari starši v Porabju drugačno slovenščino od tiste na šolah in tudi cerkev ni opora ohranjanju jezika. Je pa tudi najavil skorajšnji prihod 1-2 obratov slovenskih podjetij v Porabje kot temelj za krepitev ekonomskega vidika znanja jezika. Predsednik gostiteljske DSS Martin Ropoš je izrazil zadovoljstvo nad lepo zastopanostjo medijev na dogodku, nato pa izpostavil, da so se v njegovih mladih letih otroci šele v šoli začeli učiti madžarsko, danes pa je prav obratno. Zato imajo sedaj skupno odgovornost vrtci, dvojezični osnovni šoli in seveda starši, je še dodal predsednik in napovedal prevzem vzdrževanja še dveh porabskih vrtcev s strani DSS.

Kot zadnji je predsednik Zveze Slovencev Jože Hirnök o svoji organizaciji povedal, da že od leta 1990 poskuša približati slovenščino domačim družinam preko prireditev, kulturnih skupin in jezikovnih tečajev. Skrbijo tudi za natisnjeno besedo, osrednja naloga v vseh družinah pa ostaja ohraniti jezik, izročilo in skupnost. Toda asimilacijo lahko kvečjemu le blažimo, je zaključil predsednik. Letošnje srečanje je bilo težiščno namenjeno razpravi o nekdanjem in sedanjem razvoju Slovencev v Porabju in na avstrijskem Štajerskem ter drugih manjšin v trikotu Avstrije, Madžarske in Slovenije.

Prva predavateljica, znanstvena vodja Inštituta Urban Jarnik (Celovec) Martina Piko-Rustia je podrobneje predstavila obe osrednji iniciativi za slovenske družine na Koroškem. Od leta 2010 spodbujajo družine, v katerih je slovenščina še živa (bodisi v starejši ali srednji generaciji), da jo dosledno uporabljajo v družinskem krogu in v javnosti. Mladim staršem dajejo nasvete, če se otrok slovenščini upira, obenem pa poudarjajo prednosti dvo- in večjezičnosti v družinah.

Sledili sta uvodni predavanji o Slovencih na Madžarskem – njihovo preteklost je predstavila porabska etnologinja Marija Kozar Mukič. V svojem referatu z bogatim slikovnim gradivom je orisala zgodovinsko pot majhne zamejske skupnosti od priselitve slovanskih prednikov vse do padca železne zavese. Besedo je nato prevzela zagovornica slovenske narodnosti v madžarskem Parlamentu Erika Köleš Kiss in zbrane nagovorila v osebem tonu. Pripovedovala je o otroških letih v slovenski družini, svoji kasnejši borbi za slovenščino na monoštrskih srednjih šolah ter o spremenjenem odnosu madžarske države do narodnosti po letu 2010. Poudarila je, da je porabskih Slovencev malo, zato se morajo z vsemi močmi truditi za povrnitev materinščine v družine.

Po krajšem odmoru je prisotnim z govorniškega odra izsledke kvantitativnih raziskav na temo odnosa Porabskih Slovencev do slovenskega jezika predstavila raziskovalka dr. Katalin Munda Hirnök. Porabska etnologinja je s pomočjo grafov prikazala žalostne tendence: močno prevlado madžarskega jezika tako pri vprašanih o materinščini kakor pri obvladovanju jezikov ter njihovi uporabi v družini.

Prizadevanja Slovencev na avstrijskem Štajerskem je predstavila predsednica Kulturnega društva Člen 7 mag. Susanne Weitlaner. Poudarila je, da na Štajerskem slovenščina nima funkcije v javnosti, le doma in v družini, orisala pa je tudi položaj slovenskega jezika na ljudskih in srednjih šolah oziroma tečajih. Izrazila je obžalovanje, da kljub sorazmerni številčnosti slovenske skupnosti v Gradcu ni pravega zanimanja za učenje »nekoristnega jezika«. Znanstveni sodelavec Inštituta za narodnostna vprašanja dr. Attila Kovács je nanizal nekaj zanimivih statističnih podatkov o šolanju in izobrazbi Madžarov v Prekmurju. Tudi pri tej narodnostni skupnosti je opazna močna tendenca opuščanja opismenjevanja v maternem jeziku, čeprav se procesi v zadnjih nekaj letih deloma obračajo. Predavatelj iz Dobrovnika je predstavil tudi lastno zgodbo, sam je namreč od rojstva govoril le švicarsko nemščino, v osnovni šoli pa se je šolal v madžarskem in slovenskem jeziku.

Zelo temeljitemu in obsežnemu predavanju o romskem jeziku in kulturi smo lahko prisluhnili od sodelavke Romskega informativnega centra (ROMIC) Monike Sandreli. Nanizala je veliko zanimivosti o vejah in narečjih romščine, tečajih tega jezika, etničnih skupinah Romov v Sloveniji, slavnih Romih po svetu in medijski dejavnosti te (tudi v Sloveniji priznane) manjšinske skupnosti.

V njeni odsotnosti je predavanje glavne urednice našega časopisa Porabje Marijane Sukič prebrala strokovna voditeljica in glavna organizatorica posveta višja svetovalka mag. Valerija Perger. Porabska novinarka v referatu najprej na kratko oriše medijsko podobo domače pokrajine, nato pa se osredotoči na tednik Porabje in predstavi strukturo bralcev in odločitev za uporabo obeh jezikovnih zvrsti. Na koncu svojega prispevka se avtorica sprašuje o prihodnosti skupnosti in njenih medijev.

Od lanskega šolskega leta vsakodnevno obiskuje DOŠ Jožefa Košiča na Gornjem Seniku mladi učitelj-asistent iz Slovenije Nino Gumilar. V svojem tokratnem referatu je predstavil vlogo pedagoških pomočnikov iz Slovenije v Porabju, cilje njihovega umeščanja, izvajane dejavnosti in odzive na le-te. Še posebej je izpostavil delovanje dramskega krožka, ki je bil za lansko (delno narečno) igro nagrajen, letos pa pripravlja uprizoritev Vandotovega »Kekca«.

Strokovni posvet se je zaključil z referatom avtorja tega zapisa, ki pripoveduje o tem, kako je njegova materinščina slovenski knjižni jezik in zakaj se je kasneje kljub vsemu priučil porabskega slovenskega narečja. Le-ta je namreč prava materinščina Slovencev na Madžarskem in le preko njega je lahko nekdo pripadnik skupnosti, ki pa, žal, počasi odmira.

Organizatorjem je v največji porabski vasi uspelo prirediti pestro strokovno srečanje, ki so se ga s svojimi kakovostnimi referati udeležili priznani poznavalci problematike Slovencev v zamejstvih in drugih narodnosti v Republiki Sloveniji. Vsi navzoči so se strinjali o potrebi vzpostavitve pozitivnega odnosa do slovenskega jezika pri mladih družinah in o pomenu izmenjave dragocenih izkušenj pri posameznih zamejskih skupnostih.

Prireditve je podprl Urad Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

- **Podpisali so pet novih pogodb. Silva Eöry. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 23. novembra 2017 - Leto XXVII, št. 47, str. 7**

Programa sodelovanja Interreg V-A Slovenija-Madžarska

V Martjancih pri Murski Soboti so v okviru Programa sodelovanja Interreg V-A Slovenija - Madžarska za programsko obdobje 2014–2020 podpisali pet pogodb o sofinanciranju iz sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR). Skupaj s šestimi

projekti, ki so že v izvajanju, in dvema projektoma, ki bosta pogodbo podpisala naknadno, je bilo v okviru programa doslej odobrenih 13 projektov. Tretji rok za oddajo projektov se je zaključil 11. aprila, končna odločitev o odobritvi projektov pa je bila sprejeta v začetku julija. Skupna vrednost razpisanih projektov, s katerimi naj bi dosegli dolgoročne učinke v turizmu, pri javnih storitvah ter pri naravni in kulturni dediščini skupnega obmejnega območja in trajnostnem povezovanju, je 14,8 milijona evrov.

Slovenija in Madžarska v čezmejnih projektih v okviru teritorialnega sodelovanja sodelujeta že štirinajsto leto. V tem času sta uspešno izvedli čez 200 projektov. Za sofinanciranje je bilo tokrat odobrenih 7 projektov (prejeli so 26 vlog) v skupni vrednosti 3 milijone evrov sredstev ESRR. Uradnega podpisa pogodb so se udeležili predstavniki vodilnih partnerjev petih odobrenih projektov, in sicer Mura Raba Tour, TELE-KA-LAND, Horse based tourism – HBT, E-documenta Pannonica in Back in the day.

V okviru projekta Mura Raba Tour, katerega vodilni partner je HI-FI Videostudio d.o.o. iz Murske Sobotice (kot partnerji sodelujejo: s slovenske strani Občina Šalovci in Kocljevina – zavod za usposabljanje in zaposlovanje invalidnih oseb, z madžarske pa občini Andovci in Csörötnek ter monoštrsko turistično društvo) bodo v treh letih pripravili turistični produkt Mura-Raba tour s štirimi programi: vodnim, konjeniškim, pohodnim in kulturnim turizmom. Pri projektu TELE-KA-LAND bodo partnerji gradili na rezultatih že izvedenega projekta Pet poštnih kočij, vzpostavili pa bodo tudi mrežo pravilničnih parkov. Zavod nazaj na konja, vodilni partner projekta Horse based tourism – HBT, bo s partnerji uveljavil nov koncept konjeniškega turizma, s katerim bo mogoče preko inovativnih programov doživetij odkrivati naravno in kulturno dediščino čezmejnne regije. S projektom z akronimom E-documenta Pannonica, katerega vodilni partner je Pomurski muzej Murska Sobota, bodo vzpostavili trajno strateško partnerstvo petih kulturnih ustanov, ki bodo oblikovale interdisciplinarno bazo verodostojnih arheoloških, etno loških, kulturnozgodovinskih in biografskih podatkov v kulturni dediščini 120 krajev na čezmejnem območju. S projektom Back in the day pa sta se povezala RIS Dvorec Rakičan in vaški muzej na prostem Göcseji Múzeum iz Zalaegerszega.

- **Orbán: »Pravično je, da imajo zamejski Madžari glasovalno pravico«. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 23. novembra 2017 - Leto XXVII, št. 47, str. 7**

Premier Orbán meni, da je današnji madžarski volilni sistem pravičen in pravičen, saj izraža, da pripadamo k istemu narodu (naciji), le naš položaj bivanja je različen. »Zato smo se odločili tako, da imajo madžarski državljani, ki tudi živijo na Madžarskem, dva glasa, zamejski Madžari z madžarskim državljanstvom le en glas«, je povedal na Stalnem vsemadžarskem zasedanju v Budimpešti in dodal, da tisti, ki želi ta sistem spremeniti, naleti na neodobravanja oz. nasprotovanja. Obenem je nagovarjal zamejske Madžare, naj se jih vse več registrira za naslednje volitve, njihove voditelje pa, naj spodbujajo k temu svoje madžarske zamejske skupnosti.

Njegov govor je bil tudi neke vrste odgovor bivšemu premieru Ferencu Gyurcsányu, predsedniku stranke Demokratična koalicija, ki si močno prizadeva, da bi zamejski Madžari sicer imeli državljanstvo, le brez volilne pravice.

- **Sporazum rešuje marsikaj, ne pa vsega. Besedilo: Ernest Ružič. Porabje, časopis Slovencev na Madžarskem, Monošter, 23. novembra 2017 - Leto XXVII, št. 47, str. 10**

Katalin Hirnök Munda.

Sporazumi rešujejo marsikaj, ne pa vsega, je v politični pa tudi v siceršnji praksi nekaj običajnega. Delno je to spoznanje tudi povod za nekoliko obsežnejšo predstavitev razprave, ki jo je ob 25. obletnici podpisa Slovensko - madžarskega sporazuma o zagotavljanju posebnih pravic slovenske narodne manjšine v Republiki Madžarski in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji pripravila dr. Katalin Hirnök Munda.

Avtorica je v prispevku na mednarodnem znanstvenem srečanju predstavila pogled pripadnikov slovenske narodne manjšine na Madžarskem na dvostranski sporazum s pomočjo intervjujev, ki jih je imela septembra s predsednikoma Zveze Slovencev (Jože Hirnök) in Državne slovenske samouprave (Martin Ropoš), pa tudi z zagovornico Slovencev v madžarskem Parlamentu (Erika Köleš Kiss).

Zelo pomembna se avtorici zdi politična participacija slovenske manjšine – institucija zagovornika, ki je bila tudi dalj časa redno na dnevnem redu zasedanj slovensko - madžarske mešane komisije in se je realizirala iz izvolitvijo zagovornice slovenske manjšine na parlamentarnih volitvah na Madžarskem leta 2014. Na šestnajsti seji mešane komisije so poudarili, da je delovanje zagovornice slovenske narodnostne skupnosti velikega pomena za Slovence na Madžarskem. »Pozdravili so njen nagovor v slovenskem jeziku v madžarskem parlamentu, ki je bil pred dnevnim redom, ob dnevu državnosti in 25. Obletnici osamosvojitve Slovenije.«

O govoru slovenske zagovornice so poročali slovenski in madžarski mediji, tudi časopis Porabje, ki izhaja od leta 1991 in je edini tiskani medij Slovencev na Madžarskem, zato ima ob informiranju še eno ključnih vlog pri ohranjanju narodne identitete in maternega jezika Porabskih Slovencev.

Te zadeve je mogoče ocenjevati tudi skozi dejstva, da pri Slovencih na Madžarskem v preteklosti ni bilo ne tradicije ne možnosti političnega in drugega udejstvovanja v narodnostnem smislu, v okviru Demokratične zveze južnih Slovanov so bili v manjšini in so se morali nove situacije in možnosti za delovanje privaditi. Ravno tako so se morali privaditi delu v mešani komisiji, kot so zaupali sogovorniki, ne glede na dolžino njihovega mandata. Najdaljši mandat ima predsednik Zveze Slovencev, ki je član mešane komisije od 1. seje leta 1995, bil je tudi pri podpisu sporazuma. Predsednik Državne slovenske samouprave se je pridružil leto pozneje, od 15. seje (2014) pa še zagovornica slovenske manjšine Erika Köleš Kiss. Katalin Hirnök Munda je iskala odgovore na tri osnovna vprašanja, in sicer: 1. Kako se kažejo učinki dvostranskega sporazuma v Porabju, kateri so bistveni dosežki in še nerešene tematike; 2. kako je z učinkovitostjo dela mešane komisije in 3. pomen sporazuma za razvoj slovenske narodne skupnosti. Ocena o učinkih sporazuma se kaže v dolgoročnem, sistematičnem financiranju manjšinskih institucij v Porabju, kot so dvojezični šoli in vrtca na Gornjem Seniku in v Števanovcih, Etnološka zbirka na G. Seniku, časopis Porabje in Radio Monošter. Sklenjene so pogodbe o dolgoročni zaposlitvi pedagoških asistentov za slovenski jezik na šolah in vrtcih v Porabju. O tem so na komisiji razpravljali večkrat,

zday so naloge uresničene v okviru dvostranskega Programa sodelovanja na področju izobraževanja, kulture in znanosti. Avtorica, na osnovi pogovorov s predstavniki narodnostnih organizacij, opozarja tudi na dolgotrajne odprte probleme in postavlja na prvo mesto doslej neuspela prizadevanja za izboljšanje gospodarskega razvoja v Porabju. Sogovorniki so se strinjali, »da bi razvoj gospodarstva pozitivno vplival na izboljšanje socialnega položaja prebivalcev in zmanjšal izseljevanje, zlasti mladih, ki se zdaj v velikem številu zaposlujejo v sosednji Avstriji (dnevna migracija) ali v drugih delih Madžarske. Navzočnost slovenskih podjetij pa bi lahko motivirala starše in tudi učence, da se splača učiti slovenski jezik, in ozaveščati Slovence v Porabju, da ima jezik ekonomsko vrednost.« Državi bi morali ponuditi ugodnosti slovenskim podjetjem, ki bi se odločila za Porabje. Nobeno slovensko podjetje ne bo prišlo v Porabje samo zato, »ker tukaj živijo ubogi Slovenci«, je menil eden izmed sogovornikov, izpostavi avtorica študije.

K temu je obvezno dodati, česar ne piše raziskovalka INV, in sicer, da v najnovejšem obdobju madžarska vlada izdatno z dovolj visokimi vsotami denarja podpira gospodarski razvoj Madžarov v Prekmurju (pa tudi šport ter od prej izobraževanje in kulturo). Kar seveda ni narobe, kar samo od sebe pa se zastavi vprašanje, ali ne bi lahko tudi Slovenija nadaljevala s finančno pomočjo na enak način kot, denimo pri vzorčni kmetiji in predelovalnici sadja na Gornjem Seniku. Vsekakor tema za razpravo na mešani komisiji in zagotovo še kje. Razpravljali so tudi o stalni nalogi, kakovosti dvojezičnega šolstva in učenja slovenskega jezika na monoštrski gimnaziji, zaposlovanju dodatnih asistentov na šolah, o javni rabi slovenskega jezika in vidni dvojezičnosti ter skrbi za izobražene kadre v narodnostnih organizacijah in drugih okoljih. Drugo, še kako pomembno področje proučevanja se je dotikalo učinkovitosti delovanja mešane komisije. Ugotovitev je, da je bilo zlasti zaradi madžarske strani prvo desetletje in pol uresničevanje priporočil prepočasno, zato je tudi Porabje po četrtem zasedanju poudarilo, da »ni dovolj le proučiti možnosti.« Po sedmem zasedanju komisije pa je ista avtorica (Marijana Sukič) zapisala: »Kdor čaka, dočaka,« in izpostavila: »Manjšinci vemo, da od predlogov do izvedbe po navadi poteče precej časa.

Vemo pa tudi to, da – čeprav ne na eni, ne na drugi strani meje nimamo veliko časa - kdor čaka, dočaka.« Sledilo je kar nekaj vzpodbudnih sej, pa tudi zapletov, ko je bilo prekinjeno zasedanje leta 2005 v Budimpešti zaradi zahteve po recipročni zaščiti slovenske in madžarske manjšine. V zadnjih letih se je ozračje na zasedanjih vidno izboljšalo, »kar pozitivno vpliva na delo komisije. K učinkovitosti v veliki meri prispevajo predhodne priprave in uskladitev z vsemi deležniki.« Ugodno je tudi ocenjeno, da seje niso samo v glavnih mestih, marveč v okoljih, kjer manjšini živita, v Porabju in v Prekmurju.

Avtorica je zapisala, da je sporazum zelo pomemben pravni dokument, večina vprašanj, povezanih z manjšinskim življenjem, je prišla v zapisnike in so deloma ali v celoti uresničena. »Sporazum je in bi moral biti neke vrste mala biblija za ljudi, ki delujejo na narodnostnem področju, kot je v pogovoru poudarila zagovornica slovenske manjšine. Pokriva precej široko področje in vsebuje vse bistvene elemente, ko gre za sodelovanje dveh držav.«

Koliko je 25. obletnica podpisa sporazuma priložnost za njegovo aktualizacijo in ali so se tega dotaknili na seji mešane komisije na Brdu pri Kranju, o tem v naslednjih številkah Porabja. Na deseti in enajsti seji so se sicer že pogovarjali o aktualizaciji in zapisali, da bi kazalo sporazum pregledati in prilagoditi novim razmeram, »kajti marsikaj je čas prehitel in ni več aktualno, medtem ko je članstvo v Evropski uniji prineslo nove naloge in drugačno ravnanje.«

Mladina

- Vatikan izsiljuje : arbitražo skozi oči katoliškega šolstva / Jure Trampuš. – št. 46, 17.11.2017, str. 7
- Beli in besni : na dan neodvisnosti se je 60.000 Poljakov udeležilo nacionalističnega pohoda v Varšavi /Igor Jurekovič. – št. 46, 17.11.2017, str. 10
- L'Estaca : katalonska pot v demokratično državo, slovenska pa v obratno smer /Bernard Nežmah. – št. 46, 17.11.2017, str. 16
- Kam, Unija? : odprte so vse možnosti /Janko Lorenci. – št. 46, 17.11.2017, str. 17
- Zmaga vsečkov : ali obstaja politika onkraj populizma? /Jure Trampuš. – št. 46, 17.11.2017, str. 19-22
- Za Ahmada gre. A še zdaleč ne zgolj zanj /Peter Petrovčič. – št. 46, 17.11.2017, str. 24-26
- »Nastali smo kot upor. Zdaj lahko rečemo, da je bil ta neuspešen. Kaj pa lahko rečete o Šarcu? Da je upornik? To je smešno.« : dr. Lev Centrih, sociolog in zgodovinar /Borut Mekina. – št. 46, 17.11.2017, str. 35-39
- Jezikovni žandarji : s kulturo sovraštva se v resnici zdravi kompleks »nečistega« jezika ... /Henri Erceg. – št. 46, 17.11.2017, str. 43
- Bes nestrpnih : hrvaški novinarki Maji Sever grozili s smrtjo zaradi zgodbe o uspehu afriškega migranta /Igor Jurekovič. – št. 47, 24.11.2017, str. 11
- Junckerjeva vizija socialne Evrope /Marjan Horvat. – št. 47, 24.11.2017, str. 14
- Kričeče primerjave : Afrika, Jugoslavija, Katalonija, Slovenija /Bernard Nežmah. – št. 47, 24.11.2017, str. 16
- Kdo vlada svetu : obstaja skrita svetovna vlada? / Janko Lorenci. – št. 47, 24.11.2017, str. 17
- Koalicija proti nestrpnosti / Borut Mekina. – št. 47, 24.11.2017, str. 19-22
- Slovenija je res izgubila kompas : begunci /Peter Petrovčič. – št. 47, 24.11.2017, str. 24-26
- O človeku govorimo /Andraž Teršek. – št. 47, 24.11.2017, str. 28-29

Reporter

- Imami in dvojni državljani kmalu v vojski /Jože Biščak. – št. 46, 14. 11.2017, str. 24-26
- Skrivna loža prostozidarjev /Biserka Karneža. – št. 46, 14.11.2017, str. 38-42
- Povojni poboji iz beograjskih arhivov /Igor Kršinar. – št. 46, 14.11.2017, str. 44-46
- Slovenija dežela Oktobra /Ivan Puc. – št. 46, 14.11.2017, str. 48-50

- Kremplje stran od Poljske! /Jože Biščak. – št. 47, 20.11.2017, str. 23
- Dolga pot do pravega obraza /Ivan Puc. – št. 47, 20.11.2017, str. 24-27
- (Ne)pravni državni udar /Damir Črnčec. – št. 47, 20.11.2017, str. 45

Svobodna beseda

- Sprava mora umreti / Martin Premk. – november 2017, str. 7
- Kolaboracija ali skrb za usodo naroda / Marjan Žnidarič. – november 2017, str. 9
- Otroške bolezni revolucije in precepljenost : o začetku in koncu oktobrske revolucije /Lev Kreft. – november 2017, str. 12-13
- Wallenberg je Jude reševal pred nacisti, umorili so ga stalinisti / Marjan Toš. – november 2017, str. 18

Periodične publikacije – kazala

- Intercultural Education, vol. 28, no. 4, august 2017
Special Issue: The Evolution of Intercultural and Multicultural Education: Scholarship and Practice for New Sociopolitical and Economic Realities
<http://www.tandfonline.com/toc/ceji20/28/4?nav=toCList>
- Current Issues in Language Planning, Volume 18, Issue 4, november 2017
<http://www.tandfonline.com/toc/rcip20/18/4?nav=toCList>
- Novi odmev, Zveza slovenskih društev na Hrvaškem, No. 61, 03/17
http://slovinci.hr/si_ZVEZA/kulturno-prosvetno-drustvo-slovenski-dom-zagreb/novi-odmev
<http://slovinci.hr/uploads/Odmev/Novi%20odmev%2061.pdf>
- Ethnic and Racial Studies, Volume 40, Issue 14, 2017
<http://www.tandfonline.com/toc/rers20/40/14?nav=toCList>
- Ethnic and Racial Studies, Volume 40, Issue 15, 2017
<http://www.tandfonline.com/toc/rers20/40/15?nav=toCList>
- La Battana, No. 204, 2017
<http://www.editfiume.info/lavoce/la-battana>
- Slovenika I (2015)
Časopis »Slovenika – časopis za kulturo, znanost in izobraževanje«
Znanstveni časopis Slovenika je ustanovil Nacionalni svet slovenske manjšine v Srbiji
<http://slovinci.rs/slovenika/>
<http://slovinci.rs/slovenika-i-2015/>
ISSN 2466-2852 (online) – [online izdanje](#)
- Slovenika II (2016)
Časopis »Slovenika – časopis za kulturo, znanost in izobraževanje«
Znanstveni časopis Slovenika je ustanovil Nacionalni svet slovenske manjšine v Srbiji
<http://slovinci.rs/slovenika/>
<http://slovinci.rs/slovenika-ii-2016/>
ISSN 2466-2852 (online) – [online izdanje](#)
- Journal of Multilingual and Multicultural Development, Volume 38, Issue 9, 2017
<http://www.tandfonline.com/toc/rmmm20/38/9?nav=toCList>
- Journal of Multilingual and Multicultural Development, Volume 38, Issue 10, 2017
<http://www.tandfonline.com/toc/rmmm20/38/10?nav=toCList>